

ZVONA

MJESEČNIK ZA
KRŠĆANSKU KULTURU

**BROJ
4/571**

SVIBANJ 2024.

RIJEKA

GODINA IZLAŽENJA LXII.

CIJENA 1€

Apolinar Barbiš, Silvije Jakšetić, Zdenko Lendl, Alen Markić, Kristijan Pandl i Dalibor Peričić novi su prezbiteri Riječke nadbiskupije

Sebedarje, ljubav i sloboda glavne su karakteristike Dobrog Pastira

Biskup Petar Palić: Iskustva sa Sinode

Kako primijeniti sinodalni model na mjesnu Crkvu

Razgovor: Severino Dianich, umirovljeni profesor sistematske teologije

Evandjelje treba prevesti na novi jezik za moderno vrijeme

SADRŽAJ:

Zvona zvone	
Pranje nogu	2
Sinodalni hod	
Uklonimo predrasude prema osobama s invaliditetom	3
Uskrs	4-5
Papin dan	
Papa Franjo daje svjedočanstvo za Isusa	6-7
Sakramenti	
Mistagogijska kateheza u uskrsnom vremenu	8
Sinodalni hod	
Laici su „div koji spava“	9
Razgovor: Lucia Vantini, profesorica filozofije religije i fundamentalne teologije u Veroni.	
Crkvu čine žene i muškarci, Božji narod	10-11
Urbi et orbi	
Uskrslji otvara put za obnovljeni svijet	12
Dopisništvo Vatikan	
Uskrсна poruka pape Franje: Bez praštanja nema mira	13
Caritas	
Dan Caritas a i dodjela zahvalnica	14-15
Događanja	
Film Ulične svjetiljke	16
Crtice iz Gorskog kotara	
Graditelj bolida Franjo Kuretić	17
Biblija	
O vjeri u uskrsnuće mrtvih u Starom i Novom zavjetu	18
Crkvena glazba	
EXSULTET – Vazmeni hvalospjev uskršnoj svijeci	19
Iz povijesne riznice	
Sv. Juraj na Trsatu	20-21
Duhovni kolaž	22
Događanja	23-25
Riječka nadbiskupija	26
Fra Ante Tomičić – časni sluga Božji	27
20. Riječki planinarski križni put	
Potrebno je usvojiti logiku križa i živjeti tu logiku u međusobnim odnosima	28

Zvona zvone

Kritika

Na svaku kritiku dodajte pet pohvala. To je recept koji preporučuju stručnjaci za uspješan odgoj djece, sretan brak, dobru komunikaciju i zajedništvo, uspješnu poslovnu suradnju i, općenito, kvalitetne i konstruktivne međuljudske odnose.

Nažalost, to jednostavno pravilo često zaboravljamo pa se mnoge situacije u našim životima, kada nam nešto smeta, svode samo na kritiku. Bilo da je dajemo ili primamo, u konačnici to narušava kvalitetu života objiju strana.

Svjedočimo tome i u javnom životu, a vrhunac smo doživjeli uoči redovnih izbora zastupnika u Hrvatski sabor održanih prošlog mjeseca. Sami rezultati izbora nisu donijeli spektakularne promjene, novi saziv Sabora nastavit će dosadašnjim smjerom stranke koja je opet dobila najviše glasova birača.

Više od rezultata izbora iznenađujuće je bilo opće srozavanje kulture javnog diskursa kod političara. Prednjačio je u tome, ni manje ni više, nego predsjednik Republike Hrvatske. No ni njegov glavni politički oponent i novi – stari premijer Andrej Plenković kao ni brojni drugi akteri nisu bili imuni na iznošenje oštrih kritika. Nisu to bile samo kritike nego i riječi potpuno neprimjerene javnom diskursu. Naravno, iluzorno je od političara očekivati da će na svaku kritiku dodati pet pohvala, ali riječi koje koriste i način na koji ih iznose mogu uvelike odrediti smjer u kojem društvo ide. Ako takav način komunikacije prihvatimo kao uobičajeni način govora, narušit ćemo kvalitetu života svih građana.

Važno je dakle kako kritiku iznosimo. Kako bismo sačuvali dostojanstvo osobe, kritika bi trebala biti usmjerena prema točno određenom problemu, nikako prema osobi. Važan je i izbor riječi i govor tijela. Ako kritikom nekoga uvrijedimo, manje je vjerojatno da ćemo tako potaknuti pozitivne promjene.

No hoće li kritika biti plodonosna, ovisi i o onome koji je prima. I najljepše izrečena kritika nikada nije ugodna. Kritika nam govori da smo u nečemu vjerojatno pogriješili i poziva na promjenu ponašanja. A to je uvijek teško. Ako zauzmemo obrambeni stav, uvrijeđeno ne želeći se mijenjati, na kritiku možemo uzvratiti istom mjerom, ističući mane svojih kritičara. No trebali bismo znati, iako je kritika redovito neugodna,

ona nam je u mnogim životnim situacijama nužna pomoć kako bismo postali bolji. Kod primanja kritike važno je znati i tko je i zašto upućuje. Tek tada možemo objektivnije donijeti odluku: hoćemo li prihvatiti zahtjev za promjenom ili nećemo.

Nedavno je riječki nadbiskup Mate Uzinić, dosljedno provodeći načela sinodalne Crkve, svećenicima Riječke nadbiskupije ponudio mogućnost da anonimno iznesu svoje mišljenje o njemu i pojedinačno o svim uredima i aktivnostima nadbiskupije. Nažalost, nisu se svi svećenici odazvali tome, ali njih 35, što je više od polovice, ipak jest. Bilo je tu i pohvala, ali i iskrenih, pa i oštrih, kritika.

Kritike nisu bila pošteđena ni naša Zvona. Glavna je zamjerka da gubimo specifični biskupijski pečat nakon što smo više prostora počeli davati temama koje zaokupljaju širu javnost, crkvenu i društvenu. Sinodalni hod, a pogotovo teme kao što su ređenje žena, blagoslov homoseksualnih parova i pastoral LGBT osoba izazivaju raspravu diljem svijeta pa su, naravno, potaknule oprečne reakcije i kod naših čitatelja.

Papa Franjo sklonost je kritiziranju drugih i loše primanje kritika na vlastiti račun povezao s grijehom oholosti. Na redovnoj općoj audijenciji srijedom, održanoj 6. ožujka, papa Franjo je desetu i posljednju u nizu kateheza posvećenih grešnim manama, posvetio grijehu oholosti. „Takav čovjek sklon je iznositi olako o drugima prijeziran sud: i za najmanju sitnicu

Uredništvo će svakako nastojati izbjeći zamku oholosti o kojoj govori Papa i uvažiti upućene prijedloge. Zvona jesu biskupijski list i ostaju posvećena našim lokalnim temama. No našim čitateljima želimo ponuditi i nešto više, izazovne tekstove i teme koje potiču na promišljanje čak iako se na prvu ne slažemo s napisanim. Sinodalni hod Katoličke Crkve stvarnost je od koje ni naša mjesna Crkva ne može biti izuzeta. Ne možemo stoga zaobići pozive pape Franje da „naučimo i prakticiramo zajedničarsko umijeće razlučivanja, služeći se metodom razgovora u

10.000 mladih na misi 12. Susreta hrvatske katoličke mladeži

Budite Kristovi sijači vedrine, nade i radosti

Svečana misa koja je 4. svibnja u Gospiću okupila više od 10.000 mladih na stadionu Balinovac bila je vrhunac 12. Susreta hrvatske katoličke mladeži. Predvodio ju je splitsko-makarski nadbiskup Zdenko Križić, a pročitana je i poruka Svetoga Oca

Nakon velike i duge procesije ulicama grada, koji je za ovu priliku imao vrlo ograničen promet, kao uvod u misu mladi su na stadionu Balinovac imali priliku za sakrament pomirenja – što su im omogućili nebrojeni svećenici prispijeli u Gospić za ovu priliku – a molila se i Gospina krunica.

Misu je suslavila većina hrvatskih nadbiskupa i biskupa predvođena predsjednikom Hrvatske biskupske konferencije zagrebačkim nadbiskupom Draženom Kutlešom, a na početku je apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giorgio Lingua pročitao pozdrav mladima koji im je uputio papa Franjo.

Izrazivši radost jer s njima može biti duhovno prisutan, Sveti Otac u poruci se osvrnuo na geslo 12. SHKM-a istaknuvši: „Ovogodišnja predložena tema koja vam je dana na razmatranje ‘Raduj se za svoje mladosti’ (Prop 11, 9), ujedno je i poziv da se vrijeme mladosti doživljava kao Božji dar, iskazujući zanos i darežljivost koji su vlastiti mladenačkoj dobi. Dragi prijatelji, samo hodajući s Isusom može se steći radost, ona istinska radost! Ne bojte se povjeriti Njemu, jer On je ‘zaglavni kamen’ na kojemu je moguće čvrsto utemeljiti zdanje vlastitog bića.”

Propovijedao je predsjednik Odbora HBK-a za mlade šibenski biskup Tomi-

slav Rogić, a u uvodu mise mlade goste iz svih krajeva Crkve u Hrvata pozdravio je dijecezanski upravitelj Gospićko-senjske biskupije mons. Richard Pavlič. Biskup Rogić mladima je u propovijedi rekao da su tri molitvena raspoloženja duše pred Bogom. To su, kako je rekao: „Hvala, oprost i pomози.“ Radost zahvaljivanja, poniznost kajanja i potreba pomoći Božje.

Rekao im je da su sve njihove mladenačke želje podvrgnute sudu prolaznosti, kazavši: „Sjeti se prolaznosti i sjeti se tko je iznad svega toga – Bog jedini!”

Propovijed je biskup Tomislav Rogić zaključio riječima Pape sa Svjetskog susreta mladih u Lisabonu kada im je rekao: „Ustanite!” Trgnimo se iz sna, izađimo iz ravnodušnosti, otvorimo rešetke zatvora u koji smo se ponekad zatvarali, da svaki od nas uzmogne otkriti svoj poziv u Crkvi i svijetu i postati hodočasnik nade i mirotvorac! „Budite Kristovi sijači vedrine, nade i radosti”, završio je predsjednik Odbora HBK-a za mlade.

Na misi su zajednički pjevali Zbor mladih Gospićko-senjske biskupije i Zbor mladih Varaždinske biskupije, a važno je istaknuti da je vrijeme čitav dan bilo na strani mladih i tijekom

Uvodeći u misno slavlje nadbiskup Zdenko Križić je rekao da Isus ne želi da njegov učenik bude osoba koja će samo druge tješiti, drugima izražavati sućut, nego treba drugima donositi radost, koja proizlazi iz Radosne vijesti evanđelja. „Isusova želja nije da budemo radosni s vremena na vrijeme, nego da njegova radost bude u nama kao trajno stanje.“

jutarnjega programa u župama, pretprograma u središtu Gospića te za vrijeme mise.

Prije mise u gradu je na Korzu bila prilika mladima bolje upoznati karizmu, poslanje i rad velikog broja muških i ženskih redovničkih zajednica, a nakon mise na gradskome Trgu Stjepana Radića sve je nastavljeno u slavljeničkom tonu uz pjesmu i molitvu članova molitvene zajednice Božja pobjeda.

Iz Riječke nadbiskupije na Susretu hrvatske katoličke mladeži sudjelovalo je 350 mladih.

Biskup Petar Palić: Iskustva sa Sinode

Ljudi i danas traže vjeru i trebaju svećenika, pitanje je kakvog. „Kada ste bolesni, otići ćete liječniku. Ali kojem ćete radije otići, nekome tko koristi zastarjele metode od prije 50 godina ili nekome tko je nedavno bio na simpoziju gdje su predstavljena najnovija saznanja o nekoj bolesti?“ rekao je biskup Palić.

Kako primijeniti sinodalni model na mjesnu Crkvu

Biskup Palić istaknuo je da s obzirom na broj i složenost tema o kojima se raspravlja, ne treba odmah očekivati i zaključke.

Osobno iskustvo sudjelovanja na Biskupskoj sinodi, mostarsko-duvanjski biskup Petar Palić iskreno je i neposredno 22. travnja u Domu pastoralnih susreta u Lovranu prenio svećenicima Riječke nadbiskupije. Svećenici su se okupili na redovnoj Svećeničkoj skupštini, a biskup Palić opisao je događanja i način sudjelovanja na 16. redovitoj Općoj skupštini Biskupske sinode održanoj tijekom listopada prošle godine u Rimu.

„Iskustvo sudjelovanja na Sinodi i mene je promijenilo“, rekao je biskup iskreno priznajući da je u Rim krenuo sa zadržkom, prije svega zato što sudjelovanje na Sinodi znači i gotovo mjesec dana odsutnosti iz biskupije i svakodnevnih obaveza. „Trebalo reći da je to bila radna Sinoda, na kojoj je svakoga dana trebalo aktivno sudjelovati, promišljati o zadanim temama i reći svoje mišljenje. Ovakav način rada bio je nešto zaista novo. Nakon svega mogu reći da je to bilo iskustvo koje zaista sa zahvalnošću nosim i prilika za upoznavanje sa situacijom Crkve u cijelom svijetu.“

Nije izbjegao govoriti ni o očekivanjima nakon Sinode te što se predviđa

za nastavak i pripremu drugog zasjedanja u listopadu ove godine. Istaknuo je da s obzirom na broj i složenost tema o kojima se raspravlja, ne treba odmah očekivati i zaključke. Za pripremu drugog dijela zasjedanja ove jeseni nastoji se održati živom sinodalnu dinamiku i produbiti pitanje „kako biti sinodalna Crkva“. Održani su ili najavljeni brojni sinodalni susreti, a teme za Sinodu priprema 10 radnih skupina.

Posebnu poruku sa Sinode uputio je svećenicima. Podsjetio je da su istraživanja već prije Sinode ukazivala na to da svećenici i predstavnici Crkve moraju biti razumljiviji u svom govoru i raditi na svom obrazovanju i duhovnosti kako bi ljudima današnjice mogli prenijeti Kristovu poruku. „Neki se svećenici pitaju što će ovo nama? Percepcija je mnogih vjernika da postoji prosječna duhovna nesposobnost svećenika. Predstavljamo se kao sigurni vodiči na putu duhovnosti, ali nasuprot tome sve više vjernika misli da u svećenicima ne nalaze ono bogatstvo, dubinu i učinkovitost koju posjeduju duhovna

tradicija Crkve. I zato se okreću traženju nečega drugog i dubljeg.“

Za ilustraciju istaknuo je kako ljudi traže vjeru i trebaju svećenika, pitanje je kakvog. „Kada ste bolesni, otići ćete liječniku. Ali kojem ćete radije otići, nekome tko koristi zastarjele metode od prije 50 godina ili nekome tko je nedavno bio na simpoziju gdje su predstavljena najnovija saznanja o nekoj bolesti?“

Iskustvo koje je prenio biskup Palić dragocjeno je, rekao je riječki nadbiskup Mate Uzinić te izrazio želju da se sinodalni model slušanja i razgovora prenese i na mjesnu Crkvu.

Kao simbol novog duha slušanja kancelar Riječke nadbiskupije Goran Žan Lebović Casalonga predstavio je rezultate anonimne ankete provedene među svećenicima o radu Ordinarijata, pojedinih ureda i samog nadbiskupa Mate Uzinića. Anketi se odazvalo 35 svećenika s područja Riječke nadbiskupije, od njih 64, i mogle su se pročitati riječi odobravanja kao i vrlo kritični komentari. Svi oni služiti će kao pomoć u daljnjem radu i rastu u sinodalnom duhu mjesne Crkve.

Daniyel Delonga

Biskup Palić potvrdio je da je na Sinodi vladalo molitveno i duhovno ozračje. „Svi sudionici, uključujući 70 nebiskupa, pohvalili su opuštenu, prijateljsku i duhovnu atmosferu. Bilo je različitih mišljenja, ali bez većih polemika i verbalnih okršaja. Ovaj prvi dio Sinode ne poznaje pobjednike i gubitnike. Duh Sveti bio je uistinu glavni protagonist.“

Razgovori koji se vode o Katoličkoj Crkvi žele približiti Crkvu problemima ljudi u suvremenom svijetu. Situacije u kojima živimo zahtijevaju od nas promišljanje određenih pitanja. Taj hod ne vodi samo retrospekciji nego je želja da idemo ususret svima.

Sama Sinoda započela je duhovnim vježbama, a molitvom je započinjao i svaki radni dan, nakon čega bi teolozi uveli sudionike u temu. Izaslanici su sjedili za okruglim stolovima i raspravljalo o zadanim temama svaki tjedan mijenjali stolove i sugovornike.

Ne treba očekivati da ćemo sada riješiti sva pitanja, ali važno je da smo počeli razgovarati o tome. Posebno se to odnosi na pitanja koja izazivaju oprečna mišljenja unutar Crkve kao što je pitanje redenja žena, oženjenih muškaraca, oženjenih bivših svećenika ili pastora prema LGBTQ+ osobama.

Tribina:

Na Sinodi je življen duh zajedništva

O iskustvima s prve faze 16. redovne opće skupštine Biskupske sinode mostarsko-duvanjski biskup Petar Palić govorio je i na javnoj tribini 22. travnja u Nadbiskupskom domu u Rijeci. Odmah je istaknuo da mu je iskustvo sudjelovanja na Sinodi tijekom listopada prošle godine u Rimu bilo dragocjeno jer je mogao doživjeti duh zajedništva Crkve i sinodalni način komunikacije koji se, kao nova metoda, želi uvesti u sve oblike života Crkve. „Na Sinodi se uistinu živio duh zajedništva. Osjetila se duhovna i prijateljska atmosfera te sloboda u iznošenju stavova. Od onih koji žele odlučne promjene u pastoralnoj praksi Crkve, naprimjer prema homoseksualcima, do onih koji svjesni tradicije zagovaraju zadržavanje postojećeg stanja.“

Okupljene je podsjetio na pripremu za održavanje „Sinode o sinodalnosti“ koja je započela dvije godine ranije. Sinoda o sinodalnosti treba pruži prigodu zajedničkog hoda, susreta, slušanja i zajedničkog promišljanja i razlučivanja o raznim pitanjima i izazovima s kojima se Crkva suočava u različitim dijelovima svijeta. Pri tome je naglasio kako pitanja Crkve u Europi nisu ista kao pitanja Crkve u Africi, Južnoj Americi ili Aziji. Zato je papa Franjo naglasio potrebu sinodalnog puta kojim valja zajedno ići. U tom procesu kriju se 3 nosiva stupa sinodalnog hoda: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje. Papa navodi i 3 opasnosti. Prva je formalizam koji postavlja oblik, formu, ispred sadržaja, tj. dijaloga s Božjim narodom. Druga je intelektualizam koji bi htio učiniti sinodu nekom vrstom studijske skupine s učenim, ali apstraktnim govorom koji odvaja od stvarnosti Božjeg puka i konkretnog života zajednice. Treća je kušnja nepokretljivosti koju prati izraz: 'tako se uvijek radilo'. To je napast u koju članovi Crkve često upadaju.

Biskup Palić detaljno je opisao kako su izgledali radni dani na Sinodi, koji su započinjali ujutro i završavali tek u večernjim satima. „Radni dan počinjao bi molitvom, generalnom skupštinom ili radom u manjim radnim skupinama za okruglim stolovima, u izrazito molitvenom i duhovnom ozračju s razgovorima u Duhu praćenih molitvom i šutnjom.“ Teme o kojima se razgovaralo određivane su po smjernicama radnog dokumenta (*Instrumentum laboris*) u kojem su sažeta pitanja o kojima su promišljale Crkve na biskupijskim, nacionalnim i kontinentalnim razinama u protekle dvije godine od kada je papa Franjo započeo sinodalni hod Crkve. Biskup Palić osobno je na Sinodi progovorio o temi kako sinodalna Crkva može bolje ispuniti svoje poslanje po pitanju ekumenizma i međureligijskog dijaloga, a njegov je intervencij bio očekivan s obzirom da dolazi iz područja u kojem postoji stoljetni suživot katolika, pravoslavaca i muslimana.

Svoje izlaganje zaključio je najavom drugog dijela zasjedanja Biskupske sinode u listopadu ove godine. Papa je osnovao 10 radnih skupina za proučavanja tema o kojima će se govoriti. Za kraj, citirao je glavnog izvjestitelja Biskupske sinode kardinala Jean-Claude Hollericha koji je objasnio kako se Sinodom želi postići obnova služenja u Crkvi, ali se ne želi dovesti u pitanje ministerijalno svećeništvo.

Dignita infinita donosi popis, koji nije ni potpun ni konačan, niza *teških kršenja ljudskog dostojanstva* poput siromaštva, rata, migracija, trgovine ljudima, seksualnog zlostavljanja, nasilja nad ženama, pobačaja, surogat majčinstva, eutanazije i potpomognuta samoubojstva, marginalizacije osoba s invaliditetom, rodne teorije, promjena spola i digitalnog (online) nasilja te smrtnih kazni.

Foto: Vatican News

Deklaracija *Dignitas infinita*

Ljudsko je dostojanstvo ugroženo, a katolici su pozvani na djelovanje

Dokument opravdava svoj naslov *Beskonačno dostojanstvo*, jasno ističući da sva ljudska bića posjeduju beskonačno ontološko dostojanstvo. To proizlazi iz samog bića čovjeka, a ne iz vrijednosti njegovih djela.

Piše: Krešimir Cerovac

Dikasterij za nauk vjere 8. travnja ove godine objavio je, uz suglasnost pape Franje, vrlo sadržajnu i vrijednu deklaraciju *Dignitas infinita* (*Beskonačno dostojanstvo*) o dostojanstvu čovjeka, temeljeći se na učenju pape sv. Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i Franje. Dokument započinje uvodnim stajalištem: "Dostojanstvo je neizmjerljivo, neotuđivo utemeljeno u samom biću, pripada svakoj ljudskoj osobi, nadilazi svaku okolnost, bez obzira na to u kakvom se stanju ili situaciji osoba nalazi. To načelo, koje je u potpunosti prepoznatljivo i samom razumu, temelj je prvenstva ljudske osobe i zaštite njezinih prava."

Neposredno nakon ovog filozofskog utemeljenja dokumenta javlja se i teološko obrazloženje pozivajući se na autoritet Božje objave: "U svjetlu Objave, apsolutno ponovno potkrepljuje i potvrđuje to ontološko dostojanstvo ljudske osobe, stvorene na sliku i priliku Božju i otkupljene u Kristu Isusu; ona izvodi razloge za svoje opredjeljenje u korist najslabijih i nemoćnih, uvijek inzistirajući na primatu ljudske osobe i na obrani njezina dostojanstva u svim okolnostima."

Dokument razmatra četiri različita aspekta ljudskog dostojanstva. **Društveno dostojanstvo** odnosi se na kvalitetu životnih uvjeta osobe. **Egzistencijalno dostojanstvo** proizlazi iz vrednovanja vlastita života. **Ontološko (osobno!) dostojanstvo** osobe proizlazi iz činjenice da ju je Bog želio, stvorio i ljubio. **Moralno dostojanstvo** odnosi se na način na koji ljudi koriste svoju slobodu.

Nažalost, čovjek često povređuje vlastiti moral lošim izborima i grijehom. Takva su ponašanja *nedostojna*, ispod vrijednosti koja pripada čovjeku kao stvorenju njegova Boga i Kralja. Iako duboka zla djela mogu umanjiti moralnu vrijednost, ontološki se status nikada ne smanjuje. U tom smislu "ni ubojica ne gubi svoje osobno dostojanstvo, a Bog nam postaje jamac za to. Ovdje se očituje paradoksalno otajstvo milosrdne pravde Božje", kako ističe papa Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae*.

Dokument opravdava svoj naslov *Beskonačno dostojanstvo*, jasno ističući da sva ljudska bića posjeduju beskonačno ontološko (!) dostojanstvo. To proizlazi iz samog bića čovjeka, a ne iz vrijednosti njegovih djela. Iako je priznavanje društvenog i egzistencijalnog dostojanstva

važno, ono ne može i ne bi smjelo nikada zamijeniti najvišu razinu poštovanja koju treba imati prema ontološkom dostojanstvu čovjeka.

Papa Franjo je u enciklici *Fratelli Tutti* napisao: "Kada se poštuje ljudsko dostojanstvo te priznaju i jamče ljudska prava, cvjetaju također kreativnost i poduzetništvo, a ljudska osobnost može razvijati svoje razne sklonosti i težnje za opće dobro."

Dignita infinita donosi popis, koji nije ni potpun ni konačan, niza *teških kršenja ljudskog dostojanstva* poput siromaštva, rata, migracija, trgovine ljudima, seksualnog zlostavljanja, nasilja nad ženama, pobačaja, surogat majčinstva, eutanazije i potpomognuta samoubojstva, marginalizacije osoba s invaliditetom, rodne teorije, promjena spola i digitalnog (online) nasilja. Potrebno je ovdje dodati i izricanje smrtnih kazni jer, kako kaže dokument, i ona *narušava neotuđivo dostojanstvo svake ljudske osobe u svim okolnostima*.

Iz bogata sadržaja poseban naglasak zaslužuje odlučno odbacivanje rodne teorije, koju dokument opisuje kao *izuzetno opasnu* jer, među ostalim, "želi zaniijekati najveću moguću razliku među živim

bićima: onu spolnu.” Nadalje: “Ova temeljna razlika ne samo da je najveća zamisliva razlika, već je najljepša i najsnažnija: ona postiže, u paru muškarac – žena, najdivniju uzajamnost i stoga izvor čuda koje nas ne prestaje iznenađivati: dolaška novih ljudi na svijet.”

Podsjeća na to kako “Crkva poučava da je ljudski život u svim svojim sastavnicama, tjelesnim i duhovnim, Božji dar”, te dodaje: “Htjeti raspolagati samim sobom, kako to propisuje rodna teorija, bez obzira na ovu temeljnu istinu ljudskog života kao dara, ne znači ništa drugo nego pokleknuti pred drevnom kušnjom ljudskog bića koje postaje bogom i tako ulazi u natjecanje s pravim Bogom ljubavi koji nam objavljuje evanđelje.”

Već drugog dana nakon objave pojavili su se kritičari koji često zauzimaju ulogu moralnih bičonosaca i internetskih policajaca kad je riječ o papi Franji te su žestoko kritizirali dokument u cjelini. Tvrđili su da *ono što je dobro u njemu nije novo (!), a ono što je novo nije dobro*. Posebno su napadali sam naslov dokumenta na demagoški način, tvrdeći da stvara zbuđenost (!) kod vjernika jer govori o čovjekovu *beskonačnom dostojanstvu*, što je navodno suprotno (!?) činjenici da samo Bog ima beskonačno dostojanstvo, a ne i čovjek. Međutim, unatoč grijehu, koji može iskvartirati osobu koja griješi, korupcija je ipak u njezinu osobnom karakteru, a ne u njezinoj ljudskosti. Bez obzira na postupke pojedinca, bez obzira na to koliko je njegov vlastiti grijeh mogao povrijediti i iskriviti njegov karakter, ta ljudskost ostaje nepromijenjena. “*Dignitas infinita* vjerojatno je najpotpunija sinteza crkvenog nauka o ljudskom dostojanstvu”, izjavio je nadbiskup Washingtona kardinal Wilton Gregory. To predstavlja izazov načinu na koji se socijalni nauk Crkve često tumači i primjenjuje prema osobnim preferencijama i ideološkoj pripadnosti. Poruka je novog dokumenta da je socijalni društveni nauk cjelovita ponuda, a ne samoposlužni bife (švedski stol). Ovaj dokument poziva na poštovanje i promicanje ljudskog dostojanstva u svim aspektima života te poziva katolike i sve ljude dobre volje da se zauzmu za dostojanstvo svakog ljudskog bića, suočavajući se s izazovima suvremenog društva iz perspektive vjere i moralnosti.

Zasjedanje Sabora HBK

Biskupi su, među ostalim, govorili o migrantima i stranim radnicima, ovisnosti o kocki te o katoličkim odgojno-obrazovnim ustanovama.

Plenarno zasjedanje Sabora Hrvatske biskupske konferencije (HBK), 68. u nizu, održano je od 9. do 11. travnja 2024. u sjedištu HBK-a u Zagrebu, pod predsjedanjem zagrebačkog nadbiskupa Dražena Kutleše, predsjednika HBK-a.

Biskupi su posebnu pozornost posvetili pastoralu stranaca budući da je Hrvatska postala useljenička zemlja s rastućim brojem stranih radnika. U tom kontekstu, analizirana je situacija i praksa u drugim zemljama koje imaju veliki broj useljenika. Biskupi su upoznati s dosadašnjim pastoralom stranaca koji se odvija u pojedinim biskupijama. Na euharistijska slavlja na engleskom i drugim jezicima, koja se održavaju nedjeljom i na velike blagdane, okupljaju se katolički vjernici iz različitih zemalja, posebice iz Filipina, Indije, i Ukrajine. Očekuje se dolazak svećenika s Filipina sredinom ove godine, koji će biti zadužen za pastoral svojih sunarodnjaka u Zagrebu i drugim dijelovima Hrvatske. Biskupi pozorno prate ovu situaciju te nastoje osigurati prikladnu pastoralnu skrb za sve vjernike, kako bi se svi osjećali dobrodošlo u našim crkvenim zajednicama.

Jedna od tema bila je posvećena i ovisnosti o kocki, prepoznajući njezinu sve veću raširenost i razorne posljedice za pojedince, obitelji i društvo. Stručnjaci navode da se radi o teškoj bolesti ovisnosti koja se teško liječi i koja nosi mnoge teške posljedice. Procjenjuje se da je do pola milijuna Hrvata izravno ili posredno pogođeno problemima vezanim uz ovisnost o kockanju, s povećanjem broja osoba koje su bile na liječenju od te ovisnosti za više od 35% u posljednjih nekoliko godina. Upozoreno je na lako dostupne različite oblike kockanja, nedostatnu zaštitu djece i mladih, te na veliku raširenost online kockanja i agresivno oglašavanje igara na sreću. Biskupi apeliraju na posvećivanje dužne pozornosti problemu kocke na svim društvenim razinama, naglašavajući važnost sustavne prevencije, osobito među mlađom populacijom te potrebu za kvalitetnim zakonodavstvom i učinkovitim sustavom kontrole njegovog provođenja.

Biskupi su također upoznati s nacrtom Ugovora o katoličkim odgojno-obrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj, koji je trenutno u fazi prijedloga i usuglašavanja stavova između crkvenih i državnih predstavnika. Ugovor će regulirati status katoličkih osnovnih i srednjih škola te katoličkih vrtića i đачkih domova.

Posebno će biti definiran status katoličkih škola, koje se prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi ne mogu izjednačiti s drugim privatnim školama, jer nisu osnovane radi stjecanja dobiti, već kako bi katolički roditelji imali mogućnost odgoja svoje djece sukladno njihovom svjetonazoru, što im jamči i sam Ustav. Biskupi očekuju da će u dogledno vrijeme doći do potpisivanja tog Ugovora, što bi trebalo doprinijeti daljnjem razvoju i unaprjeđenju katoličkih odgojno-obrazovnih ustanova. Osim promišljanja o ugovoru, biskupi su prihvatili Program stručnog usavršavanja nastavnika i djelatnika u katoličkim školama, interdisciplinarni program edukacije koji ima za cilj omogućiti stjecanje znanja, vještina i kompetencija radi unaprjeđenja intelektualnog i duhovnog razvoja te kvalitete rada. Nositelj projekta je Hrvatsko katoličko sveučilište u suradnji s Nacionalnim uredom za katoličke škole Hrvatske biskupske konferencije.

U skladu s dosadašnjom brigom za hrvatske branitelje, biskupi su odobrili osnivanje Odbora za pastoral branitelja, članova njihovih obitelji i stradalnika Domovinskog rata. Odbor će koordinirati postojeće pastoralne aktivnosti i promicati nove inicijative s ciljem poboljšanja kvalitete života branitelja i njihovih obitelji. U suradnji s povjerenicima za pastoral branitelja u pojedinim biskupijama, Odbor će poticati organiziranje znanstveno-stručnih skupova, predavanja, tribina i formativnih susreta za biskupijske povjerenike u pastoralu branitelja i stradalnika Domovinskog rata. U okviru Odbora djelovat će Nacionalni ured HBK-a za pastoral branitelja, članova njihovih obitelji i stradalnika Domovinskog rata.

Biskupi su upoznati s pripremama za proslavu Svete godine i 1100. obljetnice nacionalnih splitskih crkvenih sabora u vrijeme hrvatskog kralja Tomislava, koje će se održati 2025. godine. Odbor HBK-a za jubilejske proslave, osnovan na prošlom izvanrednom zasjedanju, održao je svoju prvu i konstituirajuću sjednicu pod predsjedanjem vojnog ordinarija Jure Bogdana.

Potvrđen je i mandat pročelniku Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve prof. dr. Stjepanu Balobanu, a predsjednici pojedinih Komisija, Vijeća i Odbora HBK-a podnijeli su izvješća o radu od protekllog zasjedanja.

(HBK/IKa)

Razgovor: Severino Dianich, umirovljeni profesor sistematske

Paradoksalno, više smo se bavili inkulturacijom evanđelja drugdje nego kod kuće. Na modernost se, sve do Drugoga vatikanskog sabora, gledalo kao na antagonista i neprijatelja, a ne kao na jednu novu kulturu za koju se evanđelje mora prevesti na novi jezik. Napredak je postignut, ali problem ostaje otvoren.

Evandjelje treba prevesti na novi jezik za moderno vrijeme

Razgovarao: Marko Medved

Severino Dianich istaknuti je svećenik nadbiskupije Pisa (Italija), rođen u Rijeci 1934. godine. Redoviti je profesor u miru sistematske teologije, a predavao je diljem Italije i svijeta, posebice na Teološkom fakultetu središnje Italije u Firenci i na Papinskom sveučilištu Gregoriana. Bavi se pastoralom kulture, dugogodišnji je urednik časopisa *Vivens homo*, utemeljio je poslijediplomski studij teologije i crkvene arhitekture. Godine 1967. osnovao je Udrugu teologa Italije, kojoj je predsjedao od 1989. do 1995. Autor je brojnih znanstvenih članaka na talijanskom jeziku i stranim jezicima. Papa Franjo imenovao ga je 2023. članom 16. Skupštine Sinode biskupa.

Kakvi su vaši dojmovi sa Sinode u listopadu 2023., na kojoj ste sudjelovali nakon što vas je imenovao papa Franjo? Koja su vaša očekivanja od Sinode biskupa u listopadu 2024.?

Prvi tjedan rada užasnio me je. Pričali smo o svemu i svačemu, činilo se da

ništa odlučno i konkretno nije na vidiku. Opsežni *Instrumentum laboris* skupio je tisuću pitanja koja su se postavljala tijekom sinodalnog procesa i nije se bilo moguće usredotočiti na nakanu Sinode, a to je promicanje sinodalnosti u vidu služenja poslanju Crkve.

Naknadno je krenulo nabolje, no ipak se nisu izbjegle generičke i nebitne intervencije, pa se i u Zbirnom izvješću stječe dojam određene disperzije. No pomnim čitanjem mogu se dokučiti razlozi, sugestije i prijedlozi za provedbu vrijednih, ponekad i smjelih reformi. To u međuzasjedanju također proučava komisija pravnika s obzirom na reformu Zakonika kanonskog prava. Sljedeće zasjedanje morat će ih dovesti do zrelosti i jasnoće kako bi ih predložili Papi, sa željom, očito, da ih on odluči pretočiti u praksu.

Bili ste među osnivačima Udruge talijanskih teologa. Kakvo je stanje teologije danas? Nemate li dojam marginalizacije teologije kako u društvu tako i u Crkvi?

Teolozi rade kvalitetno, danas kao i nekada. Često, međutim, u vrlo specifičnim temama. Rijetko se netko usudi predložiti bilo kakvu cjelokupnu viziju. Ono što bismo htjeli jest više odvažnosti i veće kreativnosti. Rezultat bi bila teologija sposobna utjecati na konkretne situacije u društvenom i političkom životu u kojima čovjek danas živi. Teologa, budući da tvrdi da želi tumačiti evanđelje današnjem čovjeku, treba brinuti što ga novinar nikada ne pita za intervju i njegove knjige ne citira nitko osim njegovih kolega.

Teološki fakulteti uvijek imaju manje upisanih studenata. Zatvara se i teološki fakultet u Rijeci. U raznim zemljama djeluju Religious studies. Što predviđate za budućnost?

U prošlosti su se množile akademske ustanove, praznila su se sjemeništa, a smanjivao se i broj vjernika. Bio je to neoprostiv nedostatak predviđanja budućnosti. *Religious studies* već se duže vremena razvija u anglosaksonskim zemljama, često prelazeći konfesionalne granice. No kod nas prevladava uvjerenje da se mi bavimo teologijom i da se time nitko drugi ne bi trebao baviti.

SJEĆANJA NA RIJEKU U RATU I PORAĆU

Dianich je rođen u Rijeci 1934., odakle je nakon rata s obitelji emigrirao 1948. u Italiju. Sjećanja na vrijeme rata i poraća, na fašizam, nacizam i komunizam u Rijeci nisu baš ugodna. Svjedočio je o tome i prije 11 godina u intervjuu objavljenom u Zvonima (br. 5/2013.)

„Sjećam se da smo kao djeca svi mi morali biti dio fašističkog podmladka nazvanog „Figli della Lupa“ (sinovi vučice). Članstvo je bilo obavezno, nije to bio moj izbor. Znam da je moj otac dugo vremena bio bez posla s obzirom da nije bio član Fašističke stranke. On je možda i imao nekakvih simpatija prema komunistima, ali kad je 1945. došao komunizam, potpuno je promijenio stav.

Rat je u Rijeci bio osobito težak nakon 1943., ali nije bilo nekih većih problema zbog gladi ili slično. Znam da sam s kapelanom Uznesenja Marijina išao na tržnicu kupovati svežnjeve suhog drva koje bi onda nosili siromašnim obiteljima i ljudima u skloništima. Ne sjećam se da je bilo nacionalizma kod običnog puka, ni s hrvatske

ni s talijanske strane, jer je riječko stanovništvo imalo iskustvo života u nekoliko država. Nakon rata otišli smo u Italiju samo zato jer smo htjeli slobodu i zbog tadašnje nepodnošljive ekonomske situacije.

S prvim danima komunizma neki su svećenici nestali. No nisu bili ubijeni, već su se nakon kraćeg vremena vratili. Odmah je zabranjeno bilo kakvo vjersko okupljanje izvan liturgijskog prostora. Crkva je bila trajno pod kontrolom. Sjećam se da je bilo jako puno djece za župnu katehezu koja se mogla okupljati jedino u samoj crkvi pa se moja grupa skupljala u neobično vrijeme - u 14 sati nedjeljom popodne. Svaki puta među nama je bio i jedan gospodin, doušnik režima. Kapelan je to znao i jednom nas je sve pozvao na molitvu Zdravo Marije za tog gospodina dok je on sjedio tamo. Bili smo djeca, ali shvaćali smo o kome se radi.

Nakon odlaska u Italiju 1948. godine, moji roditelji su 5 godina bili u logoru. Ja sam postao sjemeništarač u Pisi, gdje je riječki biskup Ugo Camozzo postao nadbiskupom, i ta me je nadbiskupija cijelo vrijeme financirala.

Osobno mi se dogodilo da sam bio pozvan raditi u studijskoj komisiji o izvedivosti interkonfesionalnog teološkog fakulteta, koji je namjeravala osnovati civilna ustanova na regionalnoj razini. Namjera je bila stvoriti centar za teološka istraživanja interdisciplinarnog i transdisciplinarnog karaktera. Nakon nekoliko sjednica komisija se raspustila jer je mjesni biskup uspio blokirati projekt. Ne radi se o tome da u sekularnim kulturnim sredinama postoji nedostatak interesa za proučavanje religijskih činjenica, čemu očito pripada i iskustvo teoloških istraživanja. Radi se o tome da bi nam trebale akademske ustanove koje bi, ne zanemarujući potrebe katoličke pravovjernosti i crkveni nauk, bile otvorene, susretljive i u sretnu dijalogu s drugim istraživačkim interesima i drugačijim školama mišljenja. Poziv *Veritatis gaudium* pape Franje na praksu transdisciplinarnosti u teologiji nije nimalo daleko od te ideje.

Sergio Massironi nedavno je izjavio: „Veliki nesporazum koji je previše crkvenih gesta i kulturnih projekata učinio neplodnim jest zamišljanje da bi ‘katolička kultura’ mogla postojati. Antimodernistički nas je stav stoljeće zapleo u izdaju misionarskog stava par excellence, onog inkulturacije.“ Kakvo je vaše mišljenje o ovoj temi, koji se godinama bavite područjem kulture?

Bilo je govora o inkulturaciji manjinskih Crkava koje djeluju među stanovništvom s kulturnom tradicijom različitom od zapadnokršćanske. Pothvat kojem su se posvetili mnogi u Aziji i Africi, donoseći vrijedne plodove, danas se nalazi pred prekretnicom čiji je razvoj teško predvidjeti. Zemlje s drevnom kršćanskom tradicijom postaju sve više multikulturalne i multireligijske. Zemlje s različitim religijskim tradicijama i koje karakteriziraju vrlo različite kulture riskiraju da postanu sve sličnije modelima suvremene zapad-

ne kulture, u njezinoj sekulariziranoj verziji.

Paradoksalno, više smo se bavili inkulturacijom evanđelja drugdje nego kod kuće. Na modernost se, sve do Drugoga vatikanskog sabora, gledalo kao na antagonista i neprijatelja, a ne kao na jednu novu kulturu za koju se evanđelje mora prevesti na novi jezik. Napredak je postignut, ali problem ostaje otvoren. Sjetite se samo arhaična jezika liturgije i, općenito, koliko je crkveni jezik samoreferencijalan. Zakonik kanonskog prava još uvijek koristi pojam podložnika, koji je američki ustav iz 1787. zabranio jer je bio štetan za dostojanstvo ljudske osobe.

Iduće godine obilježava se 100 godina od uspostave Riječke biskupije. U Vašoj nedavno objavljenoj knjizi (*Prekratko, moje stoljeće*) pišete o svom svećeničkom iskustvu, od rata do digitalnog doba i globalizacije, govorite i o Rijeci, kozmopolitskom gradu, u kojem se rodio Vaš duhovni poziv. Suočeni s izazovima današnjice i na vjerskom planu, kakvu kulturnu i duhovnu baštinu možemo ponuditi današnjem čovjeku s ovog pograničnog područja?

Iz iskustva svojih prvih četrnaest godina života i školovanja stečenog u Rijeci, ponio sam sa sobom kozmopolitski duh naše kulture, unatoč tragičnu iskustvu sukoba dvaju ludih nacionalizama tih godina. Nakon što je to tragično razdoblje završilo, milošću Božjom, mogu izreći nadu da će Riječani talijanske nacionalnosti iseljeni diljem svijeta, kao i današnji Riječani hrvatske nacionalnosti, posvuda biti promicatelji izgradnje građanskog društva sposobna valorizirati sve različitosti. Katolička Crkva već jest sama po sebi, upravo katolička, ali uvijek treba svoje iskustvo vjere uzdizati iznad nacionalnih partikularizama kako bi uvijek bila hrana za jedinstvo ljudske obitelji.

Iz iskustva svojih prvih četrnaest godina života i školovanja stečenog u Rijeci ponio sam sa sobom kozmopolitski duh naše kulture, unatoč tragičnu iskustvu sukoba dvaju ludih nacionalizama tih godina. Katolička Crkva uvijek treba svoje iskustvo vjere uzdizati iznad nacionalnih partikularizama kako bi uvijek bila hrana za jedinstvo ljudske obitelji.

Župnici za sinodu

U Vatikanu održan međunarodni susret „Župnici za sinodu“, u organizaciji Generalnog tajništva Biskupske sinode i Dikasterija za kler, zajedno s Dikasterijima za evangelizaciju i Istočne Crkve

Od 28. travnja do 2. svibnja na susretu su sudjelovala 193 župnika iz stotinu zemalja, a zajedno s njima i kard. Mario Grech, generalni tajnik Sinode, kard. Lazzaro You Heung-Sik, prefekt Dikasterija za kler, podtajnik Sinode biskupa mons. Luis Marin de san Martin i podtajnica s. Nathalie Becquart. Prenosimo dijelove izvješća kojeg je objavila IKA.

Prvog dana župnici su predstavljali vlastite zemlje, biskupije i župe pri čemu su izašle na vidjelo sve razlike od zemlje do zemlje, od župe do župe. Drugoga se dana promišljalo o ulozi laika i njihovih udruga, zajednica i pokreta u župama koji često pomažu župnicima dospjeti do onih područja gdje oni ne uspijevaju, odnosno do periferija. Također, istaknuto je da nije samo pitanje kako uključiti laike u pomaganje župniku, nego kako učiniti da župa bude mjesto u kojem mogu rasti u vjeri i zajedništvu. Treći dana razgovaralo se o župnim vijećima, pastoralnom i ekonomskom, koja bi trebala pomoći u tome da iskustva iz svijeta i potrebe ljudi lakše dođu do župnika.

Posljednji dan župnici su susreli papu Franju. S obzirom na sumnjičavost mnogih biskupa i svećenika prema Sinodi, odnosno strah da će se izgubiti nešto od zdravog nauka Crkve, papa Franjo je istaknuo da tko je povezan s Kristom, nema straha od drugoga. Potaknuo je župnike je na četiri razine blizine: s Bogom, s biskupom, s braćom svećenicima i s narodom. Jer sve su važne. Ako i dođe do neslaganja, bitno je ne odvajati se. Ako se svećenik odvađa od zajedništva sa svojim biskupom, on se gubi.

Papa je istaknuo i važnost ovog susreta jer to je prilika da se čuju iskustva župnika koji žive s ljudima, kao i s obzirom na Sinodu u listopadu ove godine jer ono što su župnici govorili i predali u Tajništvo činit će važan dio Sinode. Na kraju je Papa potpisao pismo koje je simbolički, po prisutnim župnicima, poslao svim župnicima svijeta te se osobno pozdravio i rukovao sa svakim župnikom. U pismu je pozvao sve župnike da budu misionari sinodalnosti među ljudima.

KAO DELEGAT Hrvatske biskupske konferencije na susretu je sudjelovao Edvard Punda, svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije, profesor fundamentalne i dogmatske teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, župnik Župe sv. Petra apostola i dekan Konkatedralnog dekanata u Splitu.

Za emisiju „Trag vjere“ Hrvatskoga radija (3. svibnja) izjavio je da je to bilo „jedno radosno iskustvo, vidjela se velika otvorenost, zajedništvo i raspoloživost svećenika. Primijetilo se da su svi zapravo rado na tom susretu iako nitko nije mogao pretpostavljati što se može očekivati od susreta. Nekako se odmah na početku osjećalo da svi slute da je riječ o važnom susretu i da možemo očekivati velike stvari.“

Na pitanje „Kakva je to sinodalna župa i gdje su u tome hrvatske župe i kako ćete to iskustvo prenijeti na druge župnike?“ odgovorio je da je sinodalna župa „ona koja pokazuje da je Crkva majka i koja je otvorena svima. Župa u kojoj se ljudi koji će doći neće osjetiti izmoralizirani, frustrirani, nego će osjetiti ljepotu Božje riječi, ljepotu evanđelja, otvorenost svećenika. To je župa u kojoj svi imaju odgovornost, gdje će se moći uključiti. U tom je smislu istaknuto kako različite stvarnosti u župi, laici, zajednice, crkveni pokreti i karizme u župi imaju svoju ulogu važnu za život župe, za naviještanje evanđelja. To je župa u kojoj župnik ne mora činiti sve, župa u kojoj će vjernici laici ići na periferije i tamo gdje župnik ne može doći, i to čak i u evangelizacijskom smislu. Dakle, to je župa otvorenosti za sve, ali i mjesto u kojem će ljudi moći rasti u vjeri i u zajedništvu, u

kojemu će se moći međusobno upoznavati i dijeliti vlastita iskustva.“

Na pitanje vidi li takvu župu u Hrvatskoj, rekao je: „Teško je reći da može uopće postojati jedna župa koja bi bila takav model i da mi gledamo tu župu kao primjer koji ćemo slijediti. Ali mislim da je duh sinodalne župe prisutan u mnogim župama u Hrvatskoj i to treba razvijati, to nije nikada dovršen proces, na tome svi trebamo raditi. Dakle to je župa u kojoj ima mjesta za sve i u kojoj će se posebno vrednovati doprinos vjernika laika. Mi smo na neki način, kako nam je rekao papa Franjo, misionari sinodalnosti. Ja sam župnik Konkatedralne župe u Splitu

Nije pitanje samo kako uključiti laike u pomaganje župniku, nego kako učiniti da župa bude mjesto u kojem mogu rasti u vjeri i zajedništvu

i mogu reći da sigurno imamo sinodalna iskustva i da je župa najprije otvorena svima. Moj kolega kaže da je naša župa kao kolodvor na koji dolaze ljudi sa svih strana, ispovjedaju se, na neki način tu se ne osjećaju izmoralizirani, već prihvaćeni i ljubljani. Unutar svih različitih duhovnih stvarnosti koje sam spomenuo ostvaruje se međusobno zajedništvo, podupiranje, gdje se obitelji osjećaju pomognute, rađaju se duhovna zvanja. U tom smislu ostvaruje se sinodalna župa. Potrebno je da svi koji imamo poteškoće i svoje životne izazove u župi pronalazimo mjesto u kojem možemo primati sakramente, ali i pomoć jedni od drugih u duhovnom smislu za život.“

„Zatvor može postati prostor ponovnog rađanja, materijalnog i moralnog, u kojem dostojanstvo žena i muškaraca nije izolirano već se promiče putem međusobna poštivanja i njegovanja talenata i sposobnosti.“

Papa Franjo na Venecijanskom umjetničkom bijenalu

Vatikanski paviljon na ovogodišnjem Venecijanskom umjetničkom bijenalu (Biennale di Venezia) u umjetničkim krugovima hvale kao jedan od značajnijih i originalnijih doprinosa. Takav odjek nije slučajnost – zahvaljujući pažljivo odabiru uključenih umjetnika, i jasnoći koncepta, duboko pročišćenom u svjetlu evanđelja i poruke: „u tamnici bijah i dođoste k meni“ (Matej 25,36).

Zamislimo gradove gdje će biti svi braća, a ne stranci

Piše: Anđela Jeličić Krajcar

Ovogodišnji Vatikanski paviljon s izloženim umjetničkim djelima postavljen je u ženskom zatvoru Giudecca, na otoku Giudecca u Veneciji, pod naslovom „Con i miei occhi“, „Svojim očima“. Zatvor postaje izložbeni prostor, ali prostor zatvora ujedno je i izvoriste umjetničke inspiracije: svi su uključeni umjetnici svoja djela napravili nakon razgovora sa zatvorenicama i upoznavanjem njihovih životnih priča. K tome, neke od zatvorenica – u posebnoj odjeći – vode posjetitelje kroz prostor, tumačeći umjetnička djela. Na taj način zatvor postaje izuzetan prostor susreta sa ženama koje su tu zbog vlastitih pogrešaka, teških okolnosti i pogrešnih odluka. Susret s druge strane, umjetničkom i ljudskom preobrazbom, postaje prigoda za stvaranje nečeg novog u životu svih uključenih osoba, od zatvorenica preko umjetnika do posjetitelja.

Zato mediji nemaju fotografije izloženih umjetničkih djela – da ne bi sveli ovaj umjetnički paviljon na površno gledanje.

Ovaj projekt usmjeren je na razumijevanje, susret, istraživanje i nalaženje smisla – baš kako bi postao temelj izgradnje novog života i traženja dostojanstva i novog mjesta u društvu.

Papa je zatvor posjetio 28. travnja i u susretu sa zatvorenicama i osobljem naglasio kako svaka osoba nosi svoje ožiljke, no Bog želi da budemo zajedno jer

svatko ima nešto jedinstveno što može pružiti i primiti.

„Zatvor je teška stvarnost, a problemi poput prenapučenosti, loše strukture i pomanjkanja resursa, te nasilje – stvaraju puno patnje. No zatvor može postati prostor ponovna rađanja, materijalnog i moralnog, u kojem dostojanstvo žena i muškaraca nije izolirano već se promiče putem međusobna poštivanja i njegovanja talenata i sposobnosti.“

Talenti zaslužuju pažnju i povjerenje, nastavlja Papa, jer nitko ne može oduzeti dostojanstvo osobi. Boravak u zatvoru može označiti početak nečeg novog „putem otkrivanja neslučenih ljepota u sebi i drugome“, poručio je Sveti Otac. Boravak u zatvoru može postati svojevrsna obnova: promatranje i hrabro ocjenjivanje vlastitog života, odmicanje svega suvišnog, opasnog i štetnog, stvaranje novog projekta života. Zato, ističe papa Franjo, zatvorski sustavi moraju ponuditi svojim štićenicima instrumente i prostor za ljudski rast, duhovni, kulturni i profesionalni rast, stvarajući preduvjete za ponovni ulazak u društvo: „dati nove mogućnosti“ umjesto izolacije i kazne.

Nemojmo zaboraviti da svi činimo pogreške i imamo rane te svi možemo postati „ozdravljeni koji nose ozdravljenje, oni kojima je oprošteno te nose oprost, ponovno rođeni – koji donose preporod“, zaključio je papa Franjo i

pozvao da svaki dan svojeg života promatramo kao dan „ponovnog početka“.

Na susretu s umjetnicima Papa je naglasio kako danas svijet treba umjetnike i usporedio umjetnost s „gradovima-utočištima“, koje opisuje Stari zavjet (Ponovljeni zakon 4,41): „To je stvarnost neposlušna režimu nasilja i diskriminacije, koja stvara oblike ljudske pripadnosti kadre prepoznati, uključiti, zaštititi, zagrliti sve. Sve, počevši od posljednjih.“

Gradovi utočišta, pojasnio je papa Franjo, biblijska su institucija čija je svrha bila spriječiti prolijevanje nevine krvi i ublažiti slijepu želju za osvetom, kako bi se jamčila ljudska prava i tražili putevi pomirenja.

Na isti način razni oblici umjetnosti mogu postati poput mreže gradova utočišta te surađivati u oslobađanju svijeta od rasizma, ksenofobije, nejednakosti, ekološke neravnoteže i straha od siromaha. Potrebno je zamisliti i stvoriti gradove i mjesta gdje će svi biti braća, a ne stranci. Umjetnost nas također uči da svijet promatramo s ljubavlju – kontemplirajući ga, poput Isusa. Ne pogledom koji prisvaja, objektivizira ili pak gleda ravnodušno i površno, naglasio je Sveti Otac.

Na kraju Papa je još jednom istaknuo značaj ženskoga genija – jer u ženi se radost i patnja sjedinjuju u jedinstvenu obliku, koji svijet treba poslušati i od nje ga naučiti nešto važno. Papa je također spomenuo umjetnice poput Fride Khalo, Corite Kent i Louse Bourgeois te poželio da suvremena umjetnost otvori naš pogled na svijet i pomogne nam u prikladnu vrednovanju ženskoga doprinosa.

Kraljice neba, raduj se.
Aleluja.

Jer koga si bila
dostojna nositi.
Aleluja.

Uskrsnu, kako je rekao.
Aleluja.

Moli za nas Boga.
Aleluja.

*Krist se ukazuje majci,
German, c. 1485, Aachen,
Domschatzkammer*

Molitva „Kraljice neba“ u uskrsnom vremenu

Piše: Goran Žan Lebović Casalonga

Od uskrsne noći do svetkovine Duhova u rimskoj liturgiji prati nas molitva Kraljice neba čitavo vazmeno vrijeme. Ona tijekom 50 dana mijenja ustaljenu molitvu Anđeo Gospodnji ujutro, u podne i uvečer, kada se običajno oglašavaju crkvena zvana, a u Rimskom časoslovu moli se svaki dan iza večerj. Često je ona i završna pjesma Uskrsne mise.

Ta kratka molitva, nepoznata autora, datira iz XII. stoljeća, a temelji se na teološkoj predaji da se uskrsli Krist po uskrsnuću ponajprije ukazao svojoj majci Mariji. Nije samo pobožno mišljenje da se uskrsli Spasitelj prvi put ukazao svojoj Majci Mariji na uskrsnu nedjelju. Ne manje od šest crkvenih naučitelja, uključujući sv. Ambrozija, Anselma i Alberta Velikog, smatralo je da je Gospa prva svjedokinja uskrsnuća. Papa Benedikt XIV. izjavio je da se ta činjenica „temelji na tradiciji koju su naviještali drevni arhitektonski i liturgijski spomenici, počevši od samog Jeruzalema“. Stoga ne čudi da sveti Ignacije Loyolski u svojim *Duhovnim vježbama* jednostavno pretpostavlja da se Isus „ukazao tijelom i dušom svojoj Blaženoj Majci“ odmah nakon

uskrsnuća od mrtvih. Zapravo, Ignacije ovo marijansko otajstvo čini prvim od četrnaest meditacija o Kristovu uskrsnom životu. Čak i sv. Ivan Pavao II. komentira to otajstvo: „Majka je vjerojatno bila

Molitva
Kraljice neba prati liturgijski
hod s Marijom uz obećanja
Isusova da budemo
dionici Marijine radosti
o uskrsnuću, uzašašću i
poslanju Duha Svetoga.

prva osoba kojoj se ukazao uskrsli Isus. Ne bi li Marijina odsutnost iz skupine žena koje su u zoru otišle na grob (usp. Mk 16,1; Mt 28,1) mogla ukazivati na to da je ona već susrela Isusa?”

Sam tekst molitve Kraljice neba, koji pred nas stavlja otajstvo Marijine radosti po uskrsnuću, posebno je zanimljiv, a donosimo ga u nastavku: Kraljice neba, raduj se. Aleluja. Jer koga si bila dostoj-

na nositi. Aleluja. Uskrsnu, kako je rekao. Aleluja. Moli za nas Boga. Aleluja.

Posebna je zanimljivost da dominikanci i norbertinci (ali i neki drugi vjerski redovi) danas imaju poseban oblik Kraljice neba za period od Uzašašća do Duhova. U tom se periodu treći redak molitve Uskrsnu, kako je rekao mijenjao sa sljedećim tekstovima: Uziđe kako je rekao / kako reče / ili uziđe kako je obećao/obeća.

Isto tako od Duhova do Nedjelje Presvetog Trojstva, kada se slavila duhovska osmina (naime prije saborske reforme liturgije postojala je duhovska osmina s vlastitim misnim tekstovima te se otajstvo Duhova slavilo u produžetku do Nedjelje Presvetoga Trojstva) treći redak molitve glasio je: Posla Duha, kako reče ili Posla Duha kako obeća.

Prije reforme liturgije Tridentskog sabora mnogi su lokalni uzusi Kraljice neba sadržavali ovu trostruku distinkciju iako ne uvijek u istoj jezičnoj varijaciji: npr. brevijar iz Barcelone, Ostrogonski ordinali i mnogi drugi srednjovjekovni liturgijski izvori te uzus Crkve u Parizu. Namjera je da ova molitva prati liturgijski hod s Marijom uz obećanja Isusova te da budemo dionici Marijine radosti o uskrsnuću, uzašašću i poslanju Duha Svetoga. Osobito je prikladno ovu marijansku antifonu pjevati na kraju mise.

Svećeničko ređenje

“**O**no što čini razliku između dobrog pastira i najamnika naša je povezanost s Kristom koja iz dana u dan treba postajati sve veća”, rekao je riječki nadbiskup Mate Uzinić šestorici novih svećenika koje je 20. travnja zareadio u župnoj crkvi sv. Ivana Nepomuka u Vrbovskom. Apolinar Barbiš, Silvije Jakšetić, Zdenko Lendl, Alen Markić, Kristijan Pandl i Dalibor Peričić novi su prezbiteri Riječke nadbiskupije, a u njihovu su slavlju u crkvi koju nazivaju „katedralom Gorskog kotara“, sudjelovali i svi svećenici nadbiskupije, obitelji ređenika te brojni vjernici. Velika radost i pljesak ređenima prolomio se crkvom nakon što su završeni obredi ređenja te su novim svećenicima čestitali nadbiskup, a zatim i svi svećenici udijelivši im „cjelov mira“. „Svoj život suobličuj s otajstvom križa Gospodinova“, riječi su iz obreda ređenja koje je nadbiskup uputio svećenicima nakon što im je pomazao ruke i simbolično predao „pliticu s kruhom i kalež s vinom“.

Novim prezbiterima i okupljenim vjernicima nadbiskup je istaknuo tri karakteristike dobrog pastira kojima moraju težiti: sebedarje, ljubav i sloboda. Položiti život za svoje stado, ako treba, to je razlika između pastira i najamnika, rekao je nadbiskup te objasnio kako najamnik radi za plaću i misli na sebe, a pastir ne. „Dobrom pastiru više je stalo do života onih kojima je poslan nego do vlastitog.“ Druga je njegova karakteristika, kako to sam Isus opisuje učenicima, to da poznaje svoje ovce. To je poznavanje srcem, a samo se srcem dobro vidi, kako je zapisao i autor *Malog princa*. „To znači istinsku povezanost u ljubavi. Onaj tko ljubi, najbolje poznaje. A jednako tako i njega onda mogu prepoznati i prepoznaju ga kao svog pastira. Dobri pastir jest pastir široka srca u kojem ima mjesta za sve.“ Treća je karakteristika dobrog pastira, kao i svećenika, sloboda. „Pastir dobri ništa ne čini zato što mora. On sve čini zato što hoće. I ne motivira ga interes nego ljubav. Tu je važno dodati i da dobri pastir također nikoga ne prisiljava, nego potiče u svakome slobodu. On svojim ovcama slobodno daruje svoje vrijeme, svoje sposobnosti, svoj život. I čeka da one u slobodi uzvrate. To je služenje u ljubavi do dara života.“ Za razliku od najamnika, koji ne obavlja svoj posao slobodno nego prisiljen potrebom ili osobnim interesom.

„Ovo su tri značajke dobrog pastira kojima nam Isus danas predstavlja sebe samoga kao dobrog pastira. A njih nam je ponudio kao model kako biti dobri

pastiri. Sve su međusobno povezane i samo ako postoje sve tri zajedno, možemo govoriti o dobrom pastiru. U protivnom, riječ je o najamniku”, rekao je nadbiskup. Pozvao je ređenike da, uzdajući se u Božju pomoć, smjelo uzmagnu izvršavati svoje poslanje, objasnivši im što se od njih očekuje. „Hrabro poput Petra navješćivati onu bitnu istinu naše vjere i evanđelja. Izlagati katoličku vjeru o Isusu kao jedinom Spasitelju. Slaviti sveta otajstva, osobito euharistiju i pomirenje. Moliti za povjerene vam vjernike i s Božjom se pomoću svaki dan sve više povezivati s Kristom, Vrhovnim svećenikom. Posvećujući se s njim.“

To što je poručio ređenima, poručio je i svim vjernicima. „U duhovnom životu poznato je da se ne može stajati na istoj razini. Ili se napreduje ili nazaduje. Zato je potrebno u povezanosti s Kristom rasti svaki dan. To vrijedi za sve vjernike, a osobito za nas svećenike.“ Nadbiskup je pozvao na nasljedovanje kriterija koje je Isus, Dobri pastir, izložio u evanđelju. „On tim kriterijima, kako sam već rekao, predstavlja najprije sebe. Ali tu se ne zaustavlja. Te kriterije iznosi kako bi ih ponudio nama kao poziv i opomenu, da budemo dobri pastiri, a ne najamnici. Draga braćo i sestre, poziv da budete pastiri, dobri pastiri, nije upućen samo jednoj kategoriji vjernika nego svima. To je poziv cijele Crkve.“

Zaključio je pozivom ređenima da budu dobri pastiri svima s kojima će surađivati i onima kojima će tijekom svog svećeničkog služenja biti poslani. „Da im navješćujete evanđelje. Da im izlažete katoličku vjeru i s njima i za njih slavite otajstva naše vjere te budete posrednici Božje milosti i milosrđa. Neka vam bude blagoslovljeno biti dobri pastiri u službi Isusa Krista, Dobrog Pastira i jedinog Spasitelja ljudi. Amen.“

Na kraju mise uime mladomisnika pozdrave i zahvale uputio je Kristijan Pandl. „Gospodine, budi nam uvijek primjer, utjeha i oslonac“, rekao je zahvalivši prije svega Bogu, a zatim i obiteljima, odgojiteljima, duhovnicima i svima koji su ih pratili na putu do svećeništva. Mladomisnici su toga dana dobili i prvi svećenički dekret, preuzeli su službu župnog vikara u župama u kojima su i do sada služili kao đakoni.

Župnik Hrvoje Poljak zahvalio je upravi Grada Vrbovsko, djelatnicima i svima ostalima koji su pomogli u organizaciji ovakvog iznimnog događaja za ovo goransko mjesto. Nakon mise, ispred crkve, okupljeni su dostojno i proslavili ovaj veliki dan za cijelu Riječku nadbiskupiju.

Sebedarje, ljubav i sloboda glavne su osobine Dobrog Pastira

Nadbiskup Uzinić u propovijedi ređenima nadahnua se slikom Dobrog Pastira o kojemu Isus govori, a riječi koje je uputio novim prezbiterima uputio je i svim vjernicima. „Isus nas svojim primjerom dobrog pastira poziva i šalje da jedni drugima i svima budemo dobri pastiri. Oni koji polažu život za druge služeći u ljubavi. Oni koji poznaju druge jer žive njihov život. Jer ih ljube. I oni koji sve što čine, čine ne zato što moraju nego zato što žele.“

Mladomisnici Riječke nadbiskupije

Apolinar Barbiš, Silvije Jakšetić, Zdenko Lendl, Alen Markić, Kristijan Pandl i Dalibor Peričić novi su prezbiteri Riječke nadbiskupije. Donosimo njihove biografije i razmišljanja o svećeničkom pozivu.

APOLINAR BARBIŠ

(član duhovne obitelji Omnia Deo)

„Zahvalan Bogu na daru svećeničkog poziva, želja mi je da uzvratim Bogu na svu ljubav i milosrđe koje mi u mom životu pruža. Želio bih biti svećenik po Srcu Isusovu i u svome svećeničkom služenju iz dana u dan sve se više suobličavati Isusu Kristu, služeći Bogu i braći ljudima u potpunosti i do kraja.“

Rođen 5. listopada 1994. godine u Rijeci, od oca Pavla i majke Katicice r. Bajčić, svoje djetinjstvo i ranu mladost proveo je u Malinskoj na otoku Krku. Osnovnu školu završio je u Malinskoj, a klasičnu gimnaziju u Pazinu. Nakon srednje škole, 2013. upisuje Matematički fakultet na PMF-u u Rijeci i uspješno diplomira 2018. godine. Osjetivši svećenički poziv, već iste godine upisuje Filozofsko-teološki fakultet u Zagrebu kao svećenički kandidat Zagrebačke nadbiskupije.

Na drugoj godini fakulteta upozna je Javno vjerničko društvo Omnia Deo, postaje članom zajednice i ujedno ga kao svećeničkog kandidata Riječke nadbiskupije prima nadbiskup Ivan Devčić.

Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župama Čavle, Cernik i Kukuljanovo, a nakon svećeničkog ređenja dobio je službu župnog vikara u tim župama.

SILVIJE JAKŠETIĆ

(član duhovne obitelji Omnia Deo)

„Zahvalan sam dragom Bogu na najuzvišenijem pozivu koji neka osoba može na ovom svijetu dobiti, a to je svećenički poziv. Potpuno nezasluzen dar koji primam s velikom odgovornošću, svjestan svoje nedostojnosti. U tom velikom daru od Boga, želim Bogu uzvratiti i nadoknaditi ljubav za sve kada Mu nisam uzvraćao i za sve one koji Mu ne uzvraćaju. Želim tu ljubav koja puni moje srce širiti drugima. Uz Božju pomoć i milost, želim njegov put slijediti i Očevu volju izvršiti. Sve one duše koje mi Bog stavi na moj svećenički put, želim dovesti njegovom Presvetom Srcu.“

Rođen je 9. studenog 1978. godine u Našicama, s prebivalištem u Podgoraču (Požeška biskupija), od oca Luke i majke Agate r. Bukal. Ima starijeg brata Julija.

Nakon školovanja u Podgoraču i Našicama, u Zagrebu upisuje Šumarski fakultet te nakon dvije godine odustaje i upisuje Fakultet prometnih znanosti na kojemu diplomira 2005. godine te do 2017. radi u autoindustriji.

Intenzivniji susret s Gospodinom dogodio se 2014. godine kada započinje živjeti svoju vjeru na način kako to Bog želi i otada na misu ide svaki dan u Župi BDM Žalosne u Zagrebu. Prvi susret s Javnim vjerničkim društvom Omnia Deo bio je u travnju 2015. godine, a od lipnja te godine redovito sudjeluje na susretima molitve zajednice u Zagrebu te na hodočašćima i duhovnim obnovama koje zajednica organizira. U svibnju 2018. godine riječki nadbiskup Ivan Devčić prima ga za bogoslova Riječke nadbiskupije te upisuje Katolički bogoslovni fakultet – Teologija u Rijeci gdje je diplomirao 21. rujna 2023. Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župi u Crikvenici, a nakon svećeničkog ređenja dobio je službu župnog vikara.

ALEN MARKIĆ

(član duhovne obitelji Omnia Deo)

„Dar svećeničkog poziva promatram kao najveći dar koji sam primio od Boga i kao najveći iskaz Božje ljubavi i milosrđa prema meni. Uzdam se da će mi Bog udijeliti milost da i ja budem milosrdan prema svima onako kako je On milosrdan prema meni.“

Rođen je 19. kolovoza 1985. godine u Kanknju (BiH), od oca Berislava i majke Janje r. Kordić te kršten u Župi sv. Ivana Krstitelja u Kraljevoj Sutjesci. Ima mlađu sestru Andreu.

Od svoje sedme godine, odnosno početka rata, zajedno s roditeljima izbjegao je u Hercegovinu, u blizinu grada Stoca. Tamo je završio osnovnu i srednju Ekonomsku školu. Nakon završene srednje škole prijavio se na dragovoljno služenje vojnog roka u Čapljini. Odsluživši vojni rok zaposlio se u Benkovcu na poslovima eksploatacije kamena, a radio je neko vrijeme u Austriji i Njemačkoj u građevinarstvu.

Veći dio svoga života proveo je živeći bez vjere i odnosa s Bogom. Nakon krizme udaljio se potpuno od crkve, sve do 2012. godine, kada ga Gospodin pohodi svojom milošću i poziva na put obraćenja. Upoznao je karizmu tada Euharistijske zajednice Srca Isusova, danas Javnog vjerničkog društva Omnia Deo, a osobito svećeničko bratstvo koje je prepoznao kao onaj oblik služenja kojim se i sam želio ostvariti u Crkvi, u zajedništvu s braćom. Koncem 2016. godine postaje član zajednice Omnia Deo, a preko zajednice došao je u Rijeku te 2018., na poziv tada riječkog nadbiskupa Ivana Devčića, postaje bogoslov Riječke nadbiskupije gdje završava i teološki studij.

Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župama Čabar i Tršće, a nakon svećeničkog ređenja u tim je župama dobio službu župnog vikara.

KRISTIЈAN PANDL

„Radost je i nezasluženi Božji dar biti Kristov svećenik. Smatram da je svećenik onaj koji prvi u svemu treba nasljedovati Krista Gospodina i sjedinjavati se s njim u svakom pogledu, osobito u službi kod oltara. Veliki je to dar, ali i velika odgovornost. Molite za nas da budemo pravi i autentični Božji svjedoci.“

Rođen je 17. studenog 1992. u Osijeku od oca Dražena i majke Tanje r. Gojević. Kršten je i odrastao u Župi Svih svetih u Đakovu.

Nakon završenog osmog razreda u Đakovu upisuje trogodišnju srednju školu za kuhara u Opatiji, koju završava 2010. godine. Kratko je radio u struci, zatim volontirao u raznim crkvenim zajednicama u Đakovu. U proljeće 2014. godine prvi put osjetio je duhovni poziv za svećenika, a na jesen 2016. godine pristupa u Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ u Rijeci kao pripravnik/propedeut. Kao pripravnik položio je potreban četvrti razred strukovne škole i ispite državne mature te 2018. godine upisuje Filozofsko-teološki fakultet u Rijeci. Diplomirao je 19. rujna 2023. godine. Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župi Gornja Drenova te je nakon svećeničkog ređenja preuzeo službu župnog vikara.

DALIBOR PERIČIĆ

„Svećenički poziv je privilegija i odgovornost istovremeno. Biti svećenik znači voditi ljude prema Božjoj ljubavi, milosrđu i istini te ih poticati na duhovni rast i dublje razumijevanje vjere. To je poziv koji zahtijeva duboku vjeru, strpljenje i empatiju, ali također i otvorenost za učenje, rast i promjenu kako bi se što bolje odgovorilo na izazove suvremenog društva. Nadam se da ću moći biti instrument Božje ljubavi i milosti u životima ljudi koje susrećem te molim za Božji blagoslov i molitvu vjernih u ovom važnom životnom putovanju.“

Rođen je 7. studenog 1984. u Rijeci. Osnovnu školu i opću gimnaziju završio je u Crikvenici. Na Veleučilištu u Rijeci stekao je zvanje magistra cestovnog prometa. Nakon toga odlazi u Bogoslovno sjemenište „Ivan Pavao II.“ te upisuje Katolički bogoslovni fakultet u Rijeci. Nakon završene dvije godine filozofije nastavlja školovanje u Rimu, koje završava 2023. godine.

U osnovnoj školi redovito pohađa vjeronauk i ministrira u svojoj župi. U srednjoj školi počeo se zanimati za znanost i tehnologiju te, razmišljajući na znanstven i svjetovan način, napušta vjeru i postaje ateist. Nakon desetak godina Bog ponovno ulazi u njegov život.

Na trećoj godini studija prometa počinje razmišljati o svećeništvu, no prije toga završio je fakultet. Nakon toga donosi odluku da želi biti svećenik i odlazi u sjemenište u Rijeku te upisuje filozofsko-teološki studij. Tamo provodi dvije godine nakon kojih odlazi na daljnji studij u Rim s namjerom stjecanja dubljeg teološkog znanja te upoznavanja različitih kultura, mišljenja i duhovnosti.

Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župi Jelenje te je nakon svećeničkog ređenja preuzeo službu župnog vikara.

ZDENKO LENDL

„Svećeništvo je život, život crkvenosti, život ljudskosti i život Krista Svećenika, Proroka i Kralja, a na službu Božju svim ljudima! Mogu samo reći hvala Bogu što me poveo stranputicama mog života da bi me ponovo vratio na pravi put kada se to njemu učinilo zgodnim. Ljudima nemoguće i teško shvatljivo, ali Bogu, Bogu je sve moguće.“

Rođen je 27. kolovoza 1972. u Zagrebu. Kršten je, odrastao i završio osnovnu školu u Preseki, Župa sv. Petra apostola, Preseka. Godine 1987. odlazi u dječjačko sjemenište na Šalati u Zagreb gdje kao pitomac, kandidat za svećenika, završava klasičnu gimnaziju. Po maturi upisuje KBF u Zagrebu kao bogoslov Zagrebačke nadbiskupije. Iz osobnih razloga napušta bogosloviju i diplomira kao laik 2001. godine.

Jedno vrijeme radio je kao dentalni asistent, a od 2006. godine vjeroučitelj je u jednoj osnovnoj školi, uz mali prekid 2013./2014. godine kada je bio općinski načelnik, sve do dolaska u Rijeku i bogosloviju u siječnju 2022. godine.

Kao đakon pastoralnu je praksu stjecao u župi Gornja Vežica te je nakon svećeničkog ređenja preuzeo službu župnog vikara.

Glavni razlozi koji dovode do debljine jesu tjelesna neaktivnost uzrokovana sjedilačkim načinom života, loše prehrane navike te pušenje i alkohol. Debljina nije samo estetski problem nego zahvaća gotovo sve aspekte života.

Priredio: Ivan Host

Debljina kao zdravstveni problem

Već smo dobro zagazili u proljeće. Iako je vrijeme pravo proljetno, prevrtljivo uz velike oscilacije temperature – čemu smo svjedoci pogotovo sada u drugoj polovici travnja – ipak smo se, barem u Primorju, riješili debele zimske odjeće. No sada u laganjoj odjeći daleko više do izražaja dolazi višak kilograma, koji su neki od nas stekli preko zime. Mnogi upravo u ovo vrijeme počinju intenzivno raditi na tome da se do ljeta „dovedu u formu“ i započinju s različitim dijetama i vježbanjem. I zato upravo u ovo doba mediji, različite internetske stranice i društvene mreže obiluju člancima na temu mršavljenja i pripreme za ljeto.

Kronična bolest

Debljina je pošast modernog doba. U svijetu je trenutačno prekomjerno teških osoba oko 1,6 milijardi, od čega je 400 milijuna pretilih (izrazito debelih). Projekcije Svjetske zdravstvene organizacije predviđaju da će ubrzo na svijetu biti preko 2,5 milijarde osoba s viškom kilograma. A ni Hrvatska nije toga pošteđena, štoviše u Europi smo na neslavnom petom mjestu po broju osoba s prekomjernom tjelesnom težinom. Podatci Svjetske zdravstvene organizacije pokazuju da čak 64 posto muškaraca, te 52 posto žena u Hrvatskoj ima prekomjernu tjelesnu težinu. Situacija je alarmantna i među djecom u Hrvatskoj – skoro 25 posto ih je prekomjerno teških.

Iako je mnogi ne shvaćaju ozbiljno, debljina je kronična bolest. To znači da se ne može liječiti čudotvornim sredstvima koja obećavaju mršavljenje u pet dana, nego samo ozbiljnim i multidisciplinarnim pristupom.

Debljina je dakle kronična bolest 21. stoljeća te je jedan od najvećih javnozdravstvenih problema kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Glavni razlozi koji dovode do debljine jesu tjelesna neaktivnost uzrokovana sjedilačkim načinom života, loše prehrane navike te pušenje i alkohol. Debljina nije samo estetski problem nego zahvaća gotovo sve aspekte života. Doduše, smanjenjem težine nećemo biti ni pametniji, bolji ni omiljeniji u društvu, ali ćemo svakako učiniti puno za svoje zdravlje i organizam općenito.

Unatoč nedvojbenim nasljednim i stečenim te metaboličkim i hormonskim utjecajima na tjelesnu težinu, debljina se javlja kada se svakodnevno unosi više kalorija nego što ih se sagorijeva (troši), odnosno kada energetska potrošnja energije. Iako je uzrok debljine složen, prehrane navike uklopljene u stil života igraju važnu ulogu u nastanku debljine. Nedovoljna tjelesna aktivnost uz prehranu hranom bogatom kalorijama, masnu hranu i hranu bogatu ugljikohidratima, glavni su uzroci prekomjerna debljanja. Debljina je kronična bolest koja zahtijeva kronično liječenje, kao i redovite dugogodišnje kontrole kod obiteljskog liječnika.

Pravilna prehrana i tjelesna aktivnost

Prehrana treba biti raznovrsna jer to omogućava unos svih potrebnih hranjivih tvari, a onemogućava pretjeran unos tvari bogatih energijom, tj. unos masti i ugljikohidrata. U prehrani treba zadržati sve makrohranjive – bjelancevine,

masti i ugljikohidrate, ali količinu masti i ugljikohidrata treba znatno smanjiti. Iz prehrane je važno izbaciti sastojke i namirnice koje više pripadaju zabavi nego prehrani, a bogate su energijom, kao što su grickalice, sokovi i slatkiši.

Nužno je povećati unos povrća jer ono je siromašno energijom, a bogato vitaminima i mineralnim tvarima. Barem pet dana u tjednu na jelovniku bi za ručak trebalo biti povrće umjesto pašte i riže. Trebalo bi smanjiti i konzumiranje kruha i kolača. Pritom je važna i promjena metode pripreme jela. Umjesto pečenja, prženja, pohanja i sličnog preporučuje se priprema hrane na lešo, na pari ili u obliku različitih kombinacija. Ukratko, umjesto tave i ulja preporučuju se lonac i voda.

To najčešće nije baš jako ukusna hrana. Kad bi bila, onda liječenje debljine ne bi bilo problem. Zato je važno takvu hranu učiniti privlačnom. Za to su potrebni vrijeme, strpljenje, ljubav prema kuhanju, ali i cijeli složen, ali vrlo ugodan i privlačan ceremonijal pri jelu radi zadovoljenja ne samo nutritivnih i fizioloških nego i estetskih, emocionalnih, socijalnih, kulturnih i drugih potreba.

Ne izbacujte namirnice koje volite nego im pronađite adekvatnu zamjenu. Primjerice, ako volite bijeli kruh, umjesto njega jedite crni raženi kruh. A umjesto punomasnog mlijeka pijte obrano mlijeko s nižim postotkom masti. Nemojte se dovesti u situaciju da budete gladni jer ćete preglednjeti i onda odjednom pojesti više nego što vam je potrebno. Jedite stalno tijelom cijeloga dana, ali manje količine. Kad stalno nešto jedete, nemate osjećaj gladi.

Promjena životnih navika

Debljina se liječi promjenom životnih navika, što uključuje adekvatnu prehranu i primjerenu tjelesnu aktivnost. A vaš će obiteljski liječnik odlučiti kada je dodatno potrebna i farmakoterapija, tj. lijekovi za liječenje debljine ili neka druga metoda liječenja. Sada je najbolje vrijeme da se uhvatite u koštac s ovim problemom i da se do ljeta dovedete u red.

BAKIN VRT

Jeste li možda imali baku koja je živjela na selu i imala svoj vrt? Ako jeste, tu ljepotu nikada nećete zaboraviti...

Piše: Karmen Delač-Petković

Dobra je baka dar Božji, ona je i bolja od roditelja jer o nama brine poput majke, ali nije tako stroga. Imam 65 godina, a još pamtim svoje odrastanje na selu i bakin topao zagrljaj koji je mirisao na svježe buhtle i vrtnu zemlju. Baka je naime imala prekrasan seoski vrt i stalno je nešto čepkala po njemu. Zato će naša današnja tema biti vrtovi koji se danas popularno zovu *seoskim* ili *ladanjskim vrtovima*. Ali meni više odgovara naziv *bakin vrt* pa ćemo se njega i držati.

Vrtovi su, povijesno gledajući, vrlo stari pa se vežu uz prve ljude koji su napustili nomadski život i odabrali stalno stanište. A kako je uopće došlo do stvaranja vrtova na hrvatskom selu? Istraživanje je pokazalo da začetci seoskih vrtova sežu još u srednji vijek. U vrijeme je Austro-Ugarske Monarhije Marija Terezija, koja je, između ostalog, bila i hrvatska kraljica, naložila da se oforme vrtovi u selima. Ponajprije školski edukativni (o kojima smo već pisali) pa samostanski i ljekarnički s ljekovitim i aromatičnim biljem i, konačno, seoski vrtovi. Željela je povećati standard seljana pa je tražila da se na okućnici sade voćke i povrće, a pred kućama, uz put, i cvijeće, uglavnom nezahtjevne vrste koje se „same o sebi brinu“. Tako su nastali seoski vrtovi i održali se tijekom 18., 19. i prve polovice 20. st. Poslije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj počinje devastacija seoskih vrtova, a s izumiranjem sela krajem 20. st. nestali su i seoski vrtovi naših baka.

Danas vrt više nije nužnost već samo ukras kuće, odnosno mjesto gdje će se obitelj okupiti na druženju uz roštilj. Vrtlarenje je postalo hobi. U malobrojnim preostalim goranskim vrtovima prevladavaju alohtone sorte nauštrb autohtonih pa možemo naći čemprese, palme, niske četinjače, lavandu i bršljan. Vlasnici postavljaju betonske kipeve, grade jezerca i „kamenjare“, koriste plastičnu, staklenu i metalnu vrtnu galanteriju te, u konačnici, nepopravljivo unakaze vrt...

Kako onda izgleda jedan dobro složen seoski vrt? To je tradicionalni vrt zasađen autohtonim vrstama. Zato se slavonski, lički, zagorski ili goranski bakin vrt prilično razlikuju. Naime u vrtu se mogu održati samo biljke kojima je to prirodno stanište. On nije pravilno planiran pa stazice i lijehe nisu ograđene. Biljke rastu u skupinama i uzimaju si prostora koliko žele, što rezultira obiljem boja, tekstura i mirisa. Zbog takva je „nereda“ *seoski vrt* tek početkom 20. stoljeća priznat kao jedna od službenih vrtnih formi.

Takav vrt je zapravo dio proizvodnog sustava seoskog gospodarstva i obavezno ima dva dijela – povrtnjak i cvjetnjak.

Povrtnjak je bio važan za opstanak, pa je zauzimao i više prostora, a cvjetnjak je bio za dušu. Tek u 20. st. površina cvjetnjaka raste, a danas dominira okućnicom. Ako je parcela bila veća, kuća je imala zaseban voćnjak, a kad je bila mala, voćke su se sadile u povrtnjaku i drugdje po dvorištu: kruške, jabuke, šljive, cibure, trešnje, murve, ogrozd, ribiz, maline, kupine. I barem jedan trs vinove loze, mi smo imali sortu *Izabela*. I, obavezno, orah. On je bio kralj dvorišta.

U povrtnjaku je baka uzgajala salatu, mrkvu, luk, češnjak, blitvu, grašak, bob, krastavce, tikvice... Sve osim krumpira, repe, korabe, graha i kukuruza te drugih žitarica. Grah iz povrtnjaka nismo puštali da dozre nego smo brali zelene i žute mahune. Od začina tu su bili peršin i celer, pa kopar, kim, koromač, hren (on je, kao vrlo otporna biljka, dugo nadživio baku), a od čajeva kamilica, metvica i stolisnik. Na prisojnoj, malo nakošenoj strani vrta baka je imala poveću gredicu rajčica i krupnih jagoda mjesecarki koje su prekrasno mirisale. Sjećam se da sam te paradajze jela kao jabuke, toliko su bili ukusni. Imala je i malo kljajalište, napravljeno od običnog drvenog okvira i velikog starog prozorskog krila, gdje je uzgajala presadnice. I ostali vrtni namještaj bio je drven – ograde, klupice, cvjetni sandučići. Cijela je parcela bila ograđena bjelogoričnom živicom.

Dio vrta do same kuće bio je bakin čarobni cvjetnjak u kojemu je raslo dvadesetak vrsta autohtonih biljaka. Uz kuću su rasle trajnice: jedić, zvjezdan, sunčana, božur, zlatnica, zvončić, ivančice, a ispred njih turski karanfil, udovičica, više sorti božura, srdašca... S druge strane travnate stazice, prema ce-

sti, rasle su manje biljke: narcise, preslice, jaglaci, šafrani, ukra-sna djetelina i maćuhice. Na uglovima gredice rasli su bijeli ljiljani i šlajer. Baka je voljela geofite pa je svake jeseni nasadila obilje gladiola, tulipana i zumbula. Uvijek je imala više sorti kri-zantema o kojima se brinula cijele godine pa su ujesen obilno cvjetale. Od jednogodišnjih je biljki naročito voljela lijepu kate. Razumljivo da je bilo i jestiva odnosno ljekovita cvijeća, među kojim je prednjačio neven. Od grmova imali smo jorgovan i hortenziju.

Lijep se vrt oduvijek smatra dokazom vještine i marljivosti domaćice pa se baka jako ponosila svojim vrtom. Ali bila je široke ruke pa je svima dijelila cvijeće, čak i onima koji su je, zbog stalnog boravka u vrtu, ogovarali. Jer i oni su za Cvjetnu nedjelju „posuđivali“ cvijeće od bake.

U njezinu su vrtu rasle i prekrasne ruže, slapovi žutih i crvenih penjačica te vrlo stara sorta ružičastih i vrlo mirisnih ruža. Nju je baka zatekla u vrtu kad se 1927. udala u Kute. Ruža je još živa i još ljeti cvjeta u zapuštenu vrtu. Volim taj malen, tako otporan grm, podsjetnik na sretno djetinjstvo u najljepšem vrtu na svijetu - bakinom vrtu.

“Hamovo prokletstvo”

Kada je supsaharska Afrika postala izvorom roblja za europske kolonizatore, „Hamovo prokletstvo“ postalo je opravdanjem za rasističko porobljavanje afričkih naroda.

Piše:
Bruna Velčić

“**H**amovo prokletstvo“ naziv je za jedno specifično tumačenje Postanka 9,20-27, gdje čitamo da je Noa, nakon potopa, zasađio vinograd, opio se i razgolitio u svome šatoru, a to je opazio Ham, jedan od njegovih sinova i praotac Kanaanaca, te obznanio svojoj braći Šemu i Jafetu. Njih su dvojica potom, pazeći da ne vide očevu golotinju, prekrili oca ogrtačem. A Noa, nakon što se otrijeznio i saznao što je Ham učinio, prokleo je njegovo potomstvo govoreći: „Nek je proklet Kanaanac, braći svojoj najniži sluga nek bude“ (9,25; i još 9,26.27).

Prema tzv. Hamovu prokletstvu nisu samo Kanaanci bili pogođeni osudom da budu „najniži sluge“, tj. robovi svojoj braći, već čitavo Hamovo potomstvo. A kako je, prema Post 10,6, Ham praotac afričkih naroda, prema ovom tumačenju upravo bi oni bili pogođeni spomenutim prokletstvom te predodređeni za podložništvo i robovanje drugim Noinim potomcima.

Izrazito je teško utvrditi točan tijek nastanka tzv. Hamova prokletstva jer je riječ o složenom povijesnom procesu. Pojedini elementi njegova nastanka mogu se pronaći u židovskim, kršćanskim i muslimanskim interpretacijama svetih tekstova, a značajan utjecaj na njegovu formulaciju imala je etnička i rasna stereotipizacija, kao i predrasude prema crnačkom stanovništvu Afrike. Kada je supsaharska Afrika postala izvorom roblja za europske kolonizatore, „Hamovo prokletstvo“ postalo je opravdanjem za rasističko porobljavanje afričkih naroda te je tijekom povijesti korišteno za opravdavanje rasizma, robovlasništva i trgovine robljem, kao i za rasnu segregaciju i diskriminaciju.

„Hamovo prokletstvo“ izriječno se spominje i u jednoj molitvi za obraćenje stanovnika središnje Afrike iz vremena pape Pija IX. (1846. – 1878.) koja započinje riječima: „Molimo za nesretne narode središnje Afrike i Etiopije koji čine de-

setinu ljudskog roda, da svemogući Bog napokon skine iz njihova srca *Hamovo prokletstvo* i podari im blagoslov koji se dobiva jedino u i po imenu Gospodina našega Isusa Krista.“ Ovdje se ne tumači u čemu bi se točno sastojalo „Hamovo prokletstvo“, no jasno je da se tiče afričkih naroda.

S obzirom na tekst Post 9,20-27 nameću se pitanja: kako je predmet prokletstva umjesto Kanaana/Kanaanca postao Ham i kako je Ham, o čijoj boji kože tekst ne kaže ništa, postao crnac? Kada je riječ o povezivanju Hama sa stanovnicima Afrike, za to postoji temelj u Post 10,6 gdje čitamo da je, osim Kanaana, imao još tri sina imenom Kuš, Misrajim i Put. Kuš se odnosi na današnju Etiopiju, Misrajim na Egipat, a Put na Libiju ili Somaliju. Kad je riječ o Kušu, u knjizi proroka Jeremije nalazimo aluziju na specifičnu boju kože stanovnika te zemlje: „Može li Etiopljanin promijeniti kožu svoju?“ (13,23). Dakle iako nam Biblija ne kaže da je Ham bio crnac, možemo u njoj naći uporište za mišljenje da su njegovi potomci, barem dijelom, crnci. Kada je pak riječ o tome da se umjesto Kanaanova govori o Hamovu prokletstvu, ovakvo tumačenje ima uporište u tome što je Ham onaj koji je sagriješio, a ne njegov sin Kanaan. Čitajući tekst ne možemo se oteći dojmu da je nepravedno da Ham ostaje nekažnjen te da za njegov grijeh ispaštaju Kanaan i njegovi potomci.

Medutim, govor o Hamovu prokletstvu nije utemeljen u biblijskom tekstu. Ondje se jasno triput ponavlja da je proklet „Kanaanac“ (9,25.26.27). Tekst pred nas stavlja dva pitanja: u čemu se sastoji Hamov grijeh? I zašto je proklet Kanaanac, a ne Ham? Tekst kaže da se Hamov grijeh sastoji u tome što je „vidio očevu golotinju“ i razotkrio je, tj. obznanio svojoj braći, umjesto da ju je „pokrio“. Hamova su braća pak „uzela ogrtač, prebacila ga

sebi preko ramena pa su njime, idući natriške, pokrila očevu golotinju. Lica su im bila okrenuta na drugu stranu, tako da nisu vidjeli očevu golotinju“ (9,23). U Starom zavjetu razotkriti nečiju golotinju znači poniziti osobu, dok obući je, pokriti nečiju golotinju, znači povratiti osobi ljudsko dostojanstvo. Čitamo li tekst u tome svjetlu, onda on pokazuje kako su Šem i Jafet prema ocu postupili pravedno i milosrdno, dok se Ham ponio bez poštovanja, povrijedio je očevu dostojanstvo i ponizio ga. Stoga njima ide očevo blagoslov, a Hamovu sinu Kanaanu prokletstvo. Što se tiče prokletstva, uzimajući u obzir čitavu povijest Izraela, posebno osvajanje zemlje Kanaan, ono

Hamovo prokletstvo pokazuje kako biblijski tekst, za nas svet i od Boga nadahnut tekst, nije imun na iskrivljena tumačenja.

se može razumjeti kao opravdanje za buduće prisvajanje te zemlje i za potlačenost njezinih stanovnika (usp. Jš 16,10 itd.). Poseban interes Izraelaca za Kanaan i njegove stanovnike razlog je za to da za Hamov grijeh nije kažnjen on sam ili čitavo njegovo potomstvo, nego upravo Kanaanci. A ideja da se potomke kažnjava za grijehe otaca nije strana biblijskom razmišljanju, već je prisutna i drugdje u Starom zavjetu (usp. Izl 34,7; Jr 31,29; Ez 18,2).

Tzv. Hamovo prokletstvo pokazuje kako biblijski tekst, za nas svet i od Boga nadahnut tekst, nije imun na iskrivljena tumačenja. Ono stoga predstavlja upozorenje kako tumačima Pisma tako i svim vjernicima: prvima da budu uvijek svjesni odgovornosti koju tumačenje Pisma sa sobom nosi – jer ima izravan utjecaj na živote ljudi, a drugima da pojedina tumačenja na koja nailaze ne prihvaćaju olako i akritički.

DUHOVSKA POSLJEDNICA

U odgovoru na Božje spasenje Crkva svoju hvalu i molitve, poklike i pjesme izražava liturgijskom poezijom i glazbom koja zahvaća neobuhvatljivu zbilju Boga. Jedan od najljepših liturgijsko-poetskih tekstova pripada Hvalospjevu uskrsnoj svijeći *Exsultet*, o čemu sam pisala u prošlom broju *Zvona*.

U ovom broju kratko ću pojasniti nastanak jedne izuzetne književno-glazbene vrste pod imenom *sequentia* ili posljednica, koja je nastala za vrijeme karolinške reforme u VIII. – IX. st. U srednjem vijeku sekvencije su dostigle svoj vrhunac i brojale su i do oko pet tisuća sve do Tridentskog koncila, koji je zadržao samo pet sekvencija: **Svetoj žrtvi uskrsnici** (na Uskrs); **Dođi, Duše Presveti** (na Duhove); **Hvali, Sion** (na Tijelovo); **U dan onaj** (na Dušni dan); kasnije je dodana i **Stala plačuć** (za spomendan Blažene Djevice Marije Žalosne). Liturgijska obnova Drugog vatikanskog koncila isпустиła je U dan onaj (*Dies irae*) i stavila kao obvezatne posljednice za Uskrs i Duhove, a neobvezatne one za Tijelovo i Gospu Žalosnu, koje se pjevaju prije poklika Aleluja i evanđelja.

Nastanak *sequentia* ili posljednica nalazimo u radosnom pokliku Alelu-ja, odnosno nastao je na melizmi zadnjeg sloga – ja koje aludira na Božje ime, hebrejski Jahve, koje je neizrecivo. Taj je slog bio razvijen i ukrašen dugačkim melizmima (jubilusima). S vremenom su zbog lakšeg pamćenja na taj melizam ubacili poetski tekst i tako je nastala sekvencija. Najpoznatiji monah koji je prikupio i napisao sekvencije bio je Notker Balbul, Mucavac (+ 912. god.) iz benediktinske opatije Sankt Gall u Švicarskoj. Sekvencije su imale važnu ulogu u razvoju liturgijske glazbe u zapadnoj tradiciji. Brzo su se širile zbog jednostavna silabičkog pjevanja i živahna ritma koje su za svečane liturgije pratile orgulje. Može se reći da su sekvencije na neki način preteče pučkoj popijevci, jer se u njoj moglo naći slobodan poetski izraz iz pučkih pobožnosti, oslanjajući se na sadržaje blagdanih slavlja, i pjevala ih je cijela vjerna zajednica.

U današnjoj liturgiji rijetko se čuje da se sekvencije pjevaju, jer se smatraju teškima, pa se svode na recitiranje ili se ispuštaju. Ipak dobro je osvijestiti da „sekvencija nosi mjesto jedinstvena susreta sa slavjenim otajstvom, unosi u zajedništvo s Kristom i omogućuje izručenje dinamici slavljeno otajstva, po glazbi koja uobličuje riječ vjere i molitvenog predanja“ (Ante Crnčević). Sekvencije imaju svoje duboko teološko i meditativno utemeljenje.

Foto: Vatican News

Nastanak sequentia ili posljednica nalazimo u radosnom pokliku Alelu-ja, odnosno nastao je na melizmi zadnjeg sloga – ja koje aludira na Božje ime, hebrejski Jahve, koje je neizrecivo.

Piše: Andrejka Srdoč Geraci

DOĐI, DUŠE PRESVETI

Na Pedeseticu Crkva pjeva o ispunjenju, o silasku Duha nad apostole u obliku ognjenih jezika, o poslanju apostola i naviještanju koje, ako je prihvaćeno vjerom, dovodi do spasenja.

Duhovska posljednica prozvana je „zlatnom posljednicom“ i najvjerojatnije dolazi od Stjepana Langtona, nadbiskupa iz Canterburija (+ 1228.). Ova je posljednica molitva koja zaziva Duha Svetoga pod nazivom: Otac ubogih odnosno siromaha, djelatelj darova, svjetlost srca, tješitelj, nebeski gost duše, tihi hlad, umornima odmor, lahor, snaga, potpora u žalosti, sjaj svjetla u srcu. Nakon ovih atributa moli se da Duh Sveti prodre u srca, jer bez njegova božanstva nema života, odnosno ostaje ispraznost. Moli se silazak sedam darova Duha Svetoga u naš život. Duh Sveti uspoređuje se sa svjetlom: „Sjaju svjetla blaženog, sjaj u srcu puka svog...“ koji prosvjetljava ljudsko srce.

U posljednici zaziva Duha kao slatkoga gosta duše (*dulcis hospes animae*) tim se izrazom misli na čovjeka kao hram Duha Svetoga, ali i na Krista u kojem boravi sva punina božanstva (Kol 2,9) u čemu je vidljiv odnos prema Hramu.

Izdvojit ću i prekrasan naziv Duha Svetog kao Tješitelja (Consolator), koji prevodi riječ Paraklet, što objašnjava na koji način djeluje Duh Sveti. On je blizu svakog čovjeka te je kao takav: prijatelj, potpora, branitelj. Isus je naš prvi branitelj, odvjetnik kod Oca, on nas brani i zagovara. Isus obećava Drugog Branitelja, Duha Svetoga, koji ostaje zauvijek s nama.

Zadnji dio posljednice govori o djelovanju Duha koje pročišćava, umiva, zalijeva, vida, mekša, grije, ne dopušta ići pogrešnim putem. Duh Sveti je dar, mijenja ljudska srca i daje svojih sedam darova svim svojim vjernicima koji ga zazivaju.

*Dođi, Duše Presveti,
sa neba nas posjeti
zrakom svoje milosti.*

*Dođi, Oče ubogih,
djelatelju dara svih,
dođi, srca sujetlosti.*

*Tješitelju tako blag,
ti nebeski goste drag,
pun miline, hlade tih.*

*Umornima odmore,
u uručini lahore,
razgovore žalosnih.*

*Sjaju svjetla blaženog,
sjaj u srcu puka svog,
napuni nam dušu svu.*

*Bez božanstva tvojega
čovjek je bez ičega,
tone sav u crnom zlu.*

*Nečiste nas umivaj,
suha srca zalivaj,
vidaj rane ranjenim.*

*Mekšaj čudi kamene,
zagrij grudi ledene,
ne daj nama putem zlim.*

*Svim što vjeru imaju,
što se u te ufaju,
sedam svojih dara daj.*

*Daj nam krepost zaslužnu
i smrt lijepu, blaženu,
daj vjekovit svima raj.*

Povodom blagdana
sv. Dujma

**Kao prvi krčki knez
spominje se Dujam I.,
koji je oko 1118. godine
došao na otok Krk za
vladavine 35. mletačkog
dužda Domenica
Michaela (1116. – 1130.).
O knezu Dujmu, koji je
vladao otokom do 1156.
godine, malo znamo.**

Crkva sv. Dujma u Driveniku

Frankopani, nekoć kneževi Krčki, bili su, uz Zrinske, najpoznatija hrvatska velikaška obitelj, koja se tijekom minulih vijekova, od 12. do 17. stoljeća, snažno utkala u našu nacionalnu povijest. Kao prvi krčki knez spominje se Dujam I., koji je oko 1118. godine došao na otok Krk za vladavine 35. mletačkog dužda Domenica Michaela (1116. – 1130.).

O knezu Dujmu, koji je vladao otokom do 1156. godine, malo znamo. U sačuvanim povijesnim izvorima navodi se dogovor između njega, biskupa Dominika i krčkih sudaca o popravku zidina grada. Iz dva braka Dujam je imao trojicu sinova, Bartula I. († 1198.), Vida I. († 1193.) i Bartula II. († oko 1224.). Potonji knez bio je prvi iz obitelji koji je vladavinu proširio na kopno. Za razliku od Krka pod mletačkom upravom, susjedno kopno bilo je teritorij Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva te je Bartul II. stupio u službu kralja Bele III. oko 1186. godine. Zahvaljujući lojalnosti kralju i svojim sposobnostima, zavladao je Vinodolom i Modrušem.

Prvo sjedište Krčkih knezova bilo je u danas ruševnom kaštelu Gradec (Rogoznikom ili Rovoznikom) u blizini Vrbnika.

Osim uz Gradec, njihovo prezime spominje se na otoku Krku uz Vrbnik, Bašku, Krk, Dobrinj, Omišalj i otočić Košljun, a na kopnu u drevnom Vinodolu uz Grobnik, Trsat, Bakar, Kraljevicu, Crikvenicu, Novi Vinodolski, Lednice, Bribir, Grižane, Drivenik, Hreljin, potom uz Čabar, Severin na Kupi, Brod na Kupi i Staru Sušicu te Senj, Bosiljevo, Brinje, Modruš, Ogulin, Novigrad na Dobri, Ozalj, Ribnik...

DUJAM PRVI FRANKOPAN

Piše: Goran Moravček

Plemićki naslov Frankopani/Frankapani (de Frankapan, de Frangipanibus) obitelj je stekla potvrđnicom pape Martina V. godine 1430. u doba moćnog hrvatskog i dalmatinskog bana Nikole IV. (1426. – 1432.). Krčki knezovi imali su na Krku vlast do 25. veljače 1480., nakon što je s Krka posljednji otočki krčki knez Ivan VII. potpuno predao vlast Mlečanima.

Frankopani su više nego ijedna druga velikaška hrvatska obitelj presudno utjecali na crkvene prilike na području današnje Riječke nadbiskupije. Njihovom zaslugom utemeljeni su samostani te izgrađene brojne crkve u gradovima, ali i mjestima koje danas teško pronalazimo na zemljopisnoj karti. Oni su ujedno bili i crkveni patroni, što znači da su brinuli o materijalnom stanju klera i crkava.

Primjerice, pišući o topografiji i povijesti grada Senja, Mile Magdić je 1877. godine zapisao „što je ova glasovita starodrevna hrvatska porodica učinila naročito za Hrvatsko Primorje i bivšu gornju vojničku krajinu, o tom

nam govori čitava povorka zapuštenih i razvaljenih iza njih crkava, samostana i gradova, to nam pripovijeda onaj bogoljubni, skromni, uredni i marljivi život naših Primoraca, bivših negda podanika frankopanskih”.

Teritorijalno se Vinodol nalazio u sastavu srednjovjekovne Banovine Slavonije, a do 1225. godine hrvatsko-ugarski kralj Andrija II. (1205. – 1235.) darovao je Vidu II. Frankopanu (+1233.) to područje zajedno s Modrušem, budućim biskupijskim sjedištem.

Vinodolska knežija bila je u drugoj polovici 13. stoljeća podijeljena među devet gradova, kaštela. U crkvenom pogledu cijelo je to područje vjerojatno pripadalo Krbavskoj biskupiji te je bilo jedan arhiepiskopat ili dekanat.

U Vinodolskom zakonu, donesenom u novljanskom frankopanskom kaštelu na dan Bogojavljenja 1288. godine, spominje se arhiprivad ili arhiepiskopat Dobroslav, koji je stolovao u Bribiru, te se iz toga zaključuje kako je ondje bilo crkveno sjedište drevnog Vinodola. Dobroslav je bio jedan od 42 člana,

Frankopani su više nego ijedna druga velikaška hrvatska obitelj presudno utjecali na crkvene prilike na području današnje Riječke nadbiskupije. Njihovom zaslugom utemeljeni su samostani te izgrađene brojne crkve u gradovima, ali i mjestima koje danas teško pronalazimo na zemljopisnoj karti. Oni su ujedno bili i crkveni patroni, što znači da su brinuli o materijalnom stanju klera i crkava.

Svetošte Gospe trsatske

delegata iz devet vinodolskih općina – Novoga, Ledenica, Bribira, Grižana, Drivenika, Hreljina, Bakra, Trsata i Grobnika – koji su potpisali najstariji cjelovito sačuvan spomenik običaj-noga prava na hrvatskome jeziku. Osim bibrirskog arhipraveda u glagoljicom pisanom Vinodolskom zakonu spominje se još 11 svećenika, među kojima plovani Novoga, Hreljina, Bakra, Trsata i Grobnika. Iz Ledenica se spominje „prvad“, a iz Grižana su u Novi na potpisivanje zakona stigli popovi. Drivenik nije imao crkvenog predstavnika, iako ondje od pamtiviljeka stoji crkva o čijoj starosti svjedoči tek njezin zaštitnik sv. Dujam, starokršćanski mučenik iz 3. stoljeća, biskup antičke Salone (Solina). Toga svetca ne susrećemo ni u jednoj drugoj župi Riječke nadbiskupije.

Velik broj crkvenih predstavnika pri potpisivanju Vinodolskog zakona upućuje i na to da su Krčki knezovi nakon stjecanja prostrana vinodolskog područja počeli ondje graditi crkve i samostane te brinuti o materijalnom statusu klera kao patroni. Kako navodi Mihovil Bolonić, zaštitničko pravo (*ius patronatus*) jest skup povlastica s nekim obvezama koje Crkva daje svojim dobročiniteljima, katoličkim zakladnicima (fundatorima) crkve, kapele ili nadarja (beneficija), kao i njihovim nasljednicima.

Krčki knezovi imali su crkveni patronat od svoga dolaska na područje Vinodola, a to je „plemenitim muževima, knezovima Ivanu i Leonardu, knezovima krčkim, vinodolskim i modruškim“ potvrdio 11. lipnja 1289. hrvatsko-ugarski kralj Ladislav IV. Kumanac (1262. – 1290.).

Izgradnja i opremanje samostana, crkava i kapela zahtijevalo je u ono doba, kao uostalom i danas, znatne napore i novčana sredstva. Trebalo je predvidjeti i sredstva za održavanje ne samo crkava ili pojedinog oltara već i razmjerno velika broja svećenika i drugih crkvenih osoba. Kao najmoćniji, a ujedno i najimućniji feudanci, Frankopani su u potpunosti održavali mjesnu Crkvu, čiji je jedan od glavnih izvora bila desetina. Nju su ubirali knez i općina te je davali za crkvene potrebe.

Frankopani su nakon smrti Nikole IV. podijelili imanja, a udajom Katarine Frankopanske za kneza Nikolu Zrinskog 1538. godine frankopanske posjede u Modrušu i Vinodolu stekli su Zrinski. Oni će ujedno postati crkveni patroni. Nakon urote 1671. godine imanja zrinško-frankopanska zaplijenjena su, a ove dvije obitelji prestale su postojati, premda nas neki „nasljednici“ imena i plemićkih titula Frankopana i Zrinskih nastoje obmanuti svojim lažnim predstavljanjem.

Molitva kod jame Bezdan

Župa sv. Ćirila i Metoda na Sušaku u subotu 27. travnja organizirala je molitvu kod jame Bezdan u Kostreni gdje je prije 79 godina, 27. travnja 1945. godine, prvi župnik Župe sv. Ćirila i Metoda na Sušaku, Martin Bubnja, završio svoj ovozemaljski život te podnio mučeništvo zbog vjere u ljubav Boga koji ga je pozvao da mu služi u službi pastira župne zajednice. Molitvu za sve stradale, kao i za one koji su činili stradanja, moleći da se nigdje više nikada ne dogodi takvo zlo, predvodio je kancelar Riječke nadbiskupije i župnik Križišća, rodne župe svećenika Bubnja, Goran Žan Lebović Casalonga. Uz svećenike Trsatskog dekanata na molitvi su sudjelovali vjernici i rodbina ubijenog svećenika Bubnja.

Moleći kod jame Bezdan, prisjećamo se žrtve ljudi koji su bili žrtve onih koji u tom povijesnom trenutku nisu vidjeli stvari na isti način i nisu dopustili da netko gleda stvari na drugi način, rekao je Casalonga. „Ta žrtva je uključivala je velik broj osoba za koje nije bilo mjesta i zato molimo za njihove duše i trenutke koje su prošli, kao i za trenutke kada su mrzili one koji su ih ubijali i bacali u ovu jamu, za trenutke koje ne možemo ni zamisliti, a to su trenutci očaja, trenutci krikova, trenutci gledanja vlastitih obitelji koje umiru. Molimo Boga da bude milostiv prema onima koji su to činili, ali i da spokoj i mir onima koji su to podnijeli“, poručio je predvoditelj.

Na kraju podsjetio je i na to da brojne obitelji još uvijek traže kosti svojih najmilijih koji su tada stradali, te se nadaju da će ih moći položiti u grob na koji mogu doći, položiti cvijet i pomoliti se. Ususret 80. obljetnici, koja će biti 2025. godine, izrazio je želju da u Križišću, rodnoj župi Martina Bubnja, te u župama u kojima je djelovao, kao i jami Bezdan u kojoj se pridružio u smrti mnogim ljudima kao dobri pastir, „ovo što je podneseno u ljubavi i za Crkvu, zasjaji kao znak.“ Potaknuo je sve da spomen na žrtvu Martina Bubnja, kao i spomen svih ljudi koji su ubijeni i bačeni u jamu Bezdan u Kostreni, ne bude zaboravljen, te izrazio nadu za pokretanjem postupka za njihovu beatifikaciju. „Oni su primjeri svetačkoga života za ljude današnjeg vremena“, poručio je Casalonga.

Naslovni blagdan gospičke katedrale Naviještenje BDM

Nismo sami jer se Bog nastanio među nama

Naslovni blagdan gospičke katedrale Naviještenje BDM ili Blagovijest slavili su svečanim euharistijskim slavljem u ponedjeljak 8. travnja 2024. u 17 sati mnogi prisutni koje je na početku pozdravio i predstavio dijecezanski upravitelj Gospičko-senjski biskupije Richard Pavlič, sljedećim riječima:

„Braćo i sestre, svetkovinu Blagovijesti ove godine iz već poznatih razloga liturgijski prenosimo na ponedjeljak nakon Bijele nedjelje, a slavimo je i bez vlastitog biskupa ordinarija. Drago nam je zato da su s nama danas u zajedništvu biskupi naše metropolije i susjednih biskupija: riječki nadbiskup i metropolit Mate Uzinić, zadarski nadbiskup Milan Zgrablić, krčki biskup Ivica Petanjak, porečko-pulski biskup Ivan Štironja i šibenski biskup Tomislav Rogić. S nama je danas i rektor Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu, preč. Željko Faltač. Srdačno pozdravljam sve okupljene biskupe, braću svećenike i puk Božji. Osobito nam je drago da nam današnje slavlje predvodi naš donedavni biskup, a sada splitski nadbiskup Zdenko Križić od srca mu zahvaljujemo za sve dobro što nam je učinio!“

U svojoj propovijedi nadbiskup Križić osvrnuo se na blagdan Naviještenja kao početak spasenja svakog čovjeka. „To je događaj pun otajstva, ljudskom umu nedokučivog. I Marija je daleko od toga da razumije svu tajnu navještaja koji prima.“

Spominjući događaj Navještaja, naglasio je kako evanđelist priprema narod da postane svjestan velike istine kako će se Bog po Isusu nastaniti među njima, da nikada neće biti sami, a još manje od Boga ostavljeni. „Kroz cijelu povijest spasenja, ljudi, vjernici, imali su ne mali problem s ovom istinom, tj. vjerovati, napose u časovima životnih patnji, da nismo od Boga ostavljeni, napušteni.“

Nastavio je riječima: „Draga braćo i sestre! Ovo su, bez sumnje, teška iskustva čovjeka vjernika kada se osjeti sam u svojoj patnji, kada se zbog svojih čudnih osjećaja uvjeri da je napušten i od samoga Boga u koga je do tada imao veliko pouzdanje. Međutim, treba znati da biti s Bogom ne znači biti pošteđen svih nevolja i patnji. Nije bio pošteđen ni Isus. Poznat nam je i njegov vapaj s križa: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“

Napominjući kako ni Djevica Marija nije bila lišena takvog iskustva, nadbiskup je objasnio kako anđeo Blaženoj Djevici Mariji govori da je Gospodin s njom. Tu je bila njezina sigurnost i u najtežim životnim tammama, rekao je nadbiskup Zdenko. Marija je imala neizmerno povjerenje u Boga, zato što vjeruje da Bogu nije ništa nemoguće.

Svoju propovijed mons. Križić završio je riječima: „To je trenutak kada je Marija postala majkom Sina Božjega, a nešto kasnije, pod križem na Kalvariji, i majka naša. Jer je pod križem ‘stajala’, njezina vjera i njezino pouzdanje je bilo na čvrstim nogama iako je tama prekrivala sve. Patnja je oblikovala njezino srce i ona može biti prava majka koja kao nitko ima razumijevanja za patnju djece. Jer majka je uvijek spremna sve učiniti za svoje dijete. Prianjajući uz Mariju nećemo nikada ostati bez majke.“

Pred kraj svete mise, u ime Župe Naviještenja BDM i redovničke zajednice, privremeni upravitelj župe o. Marko Maglič uputio je nadbiskupu Križiću zahvalu što se pobrinuo da kramelićani dođu u ovu biskupiju i preuzmu Župu Naviještenja Blažene Djevice Marije u Gospiću. Dar su mu uručili član Ličke pukovnije te djevojčica u narodnoj nošnji. Na sve-

toj misi pjevao je katedralni zbor pod ravnanjem Nikole Perišića.

Sabor biskupa Riječke metropolije

Sabor biskupa Riječke metropolije održan je na svetkovinu Blagovijesti, u ponedjeljak 8. travnja, u Biskupskom ordinarijatu u Gospiću pod predsjedanjem riječkog nadbiskupa i metropolita Mate Uzinića.

Na sastanku su sudjelovali i krčki biskup Ivica Petanjak, porečki i pulski Ivan Štironja te domaćin Richard Pavlič, dijecezanski upravitelj Gospičko-senjske biskupije.

Biskupi su raspravljali o zajedničkim metropolitanskim ustanovama s posebnim osvrtom na neka nova pitanja i izazove. Predstavljena je sinteza Sinodalnog susreta svećenika Riječke metropolije, koji je održan 26. veljače u Rijeci.

Sinodalni susret ravnateljica škola

U organizaciji Katehetskog ureda Riječke nadbiskupije i Povjerenstva za sinodalne susrete i dijalog na čelu s voditeljem i pastoralnim vikarom Mariom Gerićem održan je 4. travnja u Nadbiskupskom domu u Rijeci Sinodalni susret ravnateljica škola o temi „Sinodalna i misionarska Crkva danas: aktualni izazovi i percepcije u društvu, otvorenost djece i mladih za govor Crkve“. Na ovaj su susret primarno bili pozvani ravnatelji koji su prethodno obnašali vjeroučiteljsku službu, kao i oni koji trenutno vrše ravnateljsku službu u nekoj od katoličkih škola na području Riječke nadbiskupije. Tako su susretu nazočili ravnatelj Gimnazije Eugen Kumičić u Opatiji Boris Barbarić, ravnateljica OŠ Kostrena Adriana Glavan, ravnateljica OŠ Brod Moravice Tajana Jauk Mance, ravnateljica KOŠ Josip Pavličić u Rijeci Jasna Buketa i predstojnica Ureda za katoličke škole Ksenija Rukavina Kovačević. Sinodalnom susretu nazočio je i riječki nadbiskup Mate Uzinić koji je u svojoj uvodnoj riječi pozdravio sve sudionike i zahvalio im na odazivu.

Tijekom promišljanja i iznošenja osobnih percepcija i mišljenja, ravnatelji su detektirali nekoliko izazova za Crkvu: pronaći nove načine komunikacije u društvu i s čovjekom današnjice, staviti veći naglasak na Božje milosrđe i ljubav, biti autentičniji u evanđeoskom žaru ljubavi prema svakom čovjeku neovisno o različitostima.

Sinodalni susret vjeroučitelja

U organizaciji Katehetskog ureda i Povjerenstva za sinodalne susrete i dijalog Riječke nadbiskupije na čelu s voditeljem i pastoralnim vikarom Mariom Gerićem održan je 5. travnja u Nadbiskupskom domu u Rijeci Sinodalni susret vjeroučitelja Riječke nadbiskupije o temi vrednovanja angažmana vjernika laika i laičkih karizmi u konkretnosti pastoralne prakse na župnoj, biskupijskoj i sveopćoj razini života Crkve, s posebnim naglaskom na angažmanu mladih.

Teme susreta bile su reorganizacija pastoralnih struktura koje bi pomogle zajednicama da se prepoznaju i animiraju kao laičke karizme i službe; strukture u službi poslanja kojeg vjernici obnašaju u društvu, u obitelji, na radnom mjestu; uspostavljanje ministerijalnih službi na temelju potreba mjesnih Crkava; mogućnost proširenja odgovornosti određenih već uspostavljenih laičkih službi.

Na početku susreta okupljene je pozdravila predstojnica Katehetskog ureda Ksenija Rukavina Kovačević, nakon koje je voditelj Povjerenstva Mario Gerić istaknuo da se trenutno nalazimo u četvrtoj etapi sinodalnog hoda na razini opće Crkve i da su ovakvi susreti prilika za dublje teološko promišljanje i razlučivanje nekih pitanja i tema, kao što su laičke službe i karizme koje doprinose izgradnji Crkve u današnjemu vremenu i društvu.

Vjeroučitelji su se u analizi pitanja i tema podijelili u dvije skupine. U zajedničkoj sintezi vjeroučitelji istaknuli su kao izazov potrebu osvježenja laičkih zajednica u župi uključivanjem novih osoba, što pretpostavlja veću otvorenost istih jer je uočeno da je učestala situacija u župama da uvijek isti pojedinci obnašaju više crkvenih službi dok je ostala većina vjernika pastoralno statična te da su zajednice pomalo zatvorene za nove ideje i za nove osobe. Posebno su istaknuli važnost shvaćanja crkvene službe kao poziva nadahnutu poticajima Duha u vidu kršćanskog služenja te potrebu veće izgradnje unutaržupnog zajedništva u kojemu će župnik biti koordinator i poticatelj svih sudionika pa i onih koji se potencijalno nalaze na marginama života određene župe.

Istaknuli su i važnost autentičnosti laičkih zajednica u župama i njihove snažnije međusobne povezanosti na biskupijskoj razini. Nadalje, istaknuta je potreba veće transparentnosti i otvorenosti mjesne i opće Crkve u smislu evanđeoske širine za svakog čovjeka koji se želi susresti s Kristom. Vjeroučitelji su poseban naglasak stavili na potrebu uključivanja osoba s teškoćama u razvoju u pastoral župe.

Hodočašće župe Kantrida

Župljani sv. Antuna Padovanskog na Kantridi hodočastili su iz Rijeke u Padovu u baziliku sv. Antuna, svog nebeskog zaštitnika, i u baziliku sv. Leopolda Bogdana Mandića, gdje su slavili svečanu euharistiju, a nakon zajedničkog ručka i odmora na posjedu restauracije Euganeus, posjetili su franjevački samostan u Saccolongu i molili se na grobu sluge Božjega fra Danijela Hekića,

24 koji je godinama patio od teške bolesti multiple skleroze i mijenjao srca ljudi. S dirljivim svjedočanstvom njegovu svećeničkog života i poslanja upoznao nas je umirovljeni doktor Giacomo Passerini, jedan od doktora koji je vodio

Kršćani moraju govoriti jezikom ljubavi

Misu proslave blagdana sv. Marka u Veprincu 25. travnja predvodio je Riječki nadbiskup Mate Uzinić s brojnim svećenicima Opatijskog dekanata, župnim upraviteljem o. Zrinkom Nikolićem i župnim vikarom Tomislavom Nikolićem te dvojicom grkokatoličkih svećenika koje župa i Riječka nadbiskupija ugošćuju u župnom stanu. Brojni su župljani sudjelovali na proslavi zaštitnika župe i drevnog mjesta iznad Opatije poznatog i po Veprinačkom zakonu iz 1507. godine. Nakon mise svi su se, spuštajući se stepenicama iz crkve s koje se širi dojmljiv pogled na Kvarnerski zaljev, zaustavili pred župnim stanom na druženju.

Nadbiskup je u propovijedi podsjetio na najvažnije poruke njihova zaštitnika, pisca evanđelja sv. Marka. Istaknuo je kako je sv. Marko evanđelist vjere, ali govori i o krizi vjere. Podsjetio je kako su i Isusovi apostoli sumnjali, pa je svejedno Isus na njihovoj vjeri sagradio svoju Crkvu i njezino poslanje. „Ako je to napravio na njima, ne trebamo sumnjati da On to može i želi napraviti i na njima, pa makar prolazili kroz kušnju i krizu.“

Istaknuo je kako je u današnjem svijetu nevjera sve prisutnija. „Nevjera koja nije uvijek u smislu nekakvog formalnog istupanja iz Crkve, nego ima puno ljudi koji su i u Crkvi, koji su tu pokraj nas, koji formalno pripadaju Crkvi, ali kad bi zapravo ušli u dijalog s njima vidjeli bi da je tu vjera negdje nestala, da se ona nije razvila, da je ušla u krizu zbog životnih situacija i problema i zbog svijeta i vremena u kojem živimo, koji je ateiziran. To nam Marko želi reći, evo takvu braću i sestru imat ćete i pokraj sebe, nemojte odustati od njih.“

Sveprisutnu krizu vjere u zapadnom društvu nadbiskup ne vidi kao prijatnu nego milost. „Ja ne mislim da je to za nas kršćane tragedija. To je za nas izazov. Možda čak i milost. Milost je zato što je danas, više nego ikad prije u povijesti, vjera zapravo slobodan izbor. Nešto što nije nametnuto, nego nešto što je ponuđeno. A ako je ponuđeno, onda je u slobodi prihvaćeno. I onda se vjera ne živi na način onih koji su formalno vjernici, ali stvarno u životu, u ponašanju i riječima ateisti. Nego se živi i može se živjeti samo da se usvoji ono što se vjeruje s povjerenjem i da se to živi i životom nudi drugima“, rekao je nadbiskup.

Potaknuo je vjernike da nadahnuti evanđeljem u ovaj svijet unose drugačiji sustav vrijednosti. Kako to činiti, uz pomoć darova Duha koje opisuje evanđelje, nadbiskup je objasnio konkretnim savjetima. „Ako netko govori protiv mene ružno, ne trebam i ja govoriti protiv njega ružno. Ako netko mene psuje, ne trebam i ja njega psovati. Ako netko mene mrzi, ja ću njega ljubiti. Ako je meni netko zlo napravio, ja ću njemu činiti dobro. To je način na koji se prevladavaju otrovi i liječi bolesne, to je snaga koju svi mi imamo.“ Istaknuo je kako kršćani moraju govoriti jezikom ljubavi.

Hodočašće mladih Riječke nadbiskupije

Putevima talijanskih svetaca hodočastili su mladi Riječke nadbiskupije od 11. do 14. travnja pod vodstvom povjerenika za mlade, Ivana Seletkovića i student-skog kapelana, Ivana Dominika Iličića. Na hodočašću su posjetili Svetu goru La Vernu, Perugiu, Assisi i Porcijunkulu, Casciu, Roccaporenu i Padovu.

Hodočašće su započeli u La Vernu, mjestu u kojemu je sv. Franjo Asiški primio stigme, u kojemu se molio i postio. Iz La Verne uputili su se u Perugiu u samostan u kojemu su bili smješteni. Drugoga dana u Franjinu duhu hodočastili su Porcijunkulu – Baziliku Santa Maria degli Angeli, u kojoj se nalazi crkvice koju je Franjo popravio svojim rukama, te Asiz – katedralu San Rufino.

Trećega dana uputili su se u Casciu. Tamo su imali milost moliti ispred neraspadnutog tijela sv. Rite te posjetiti samostan u kojemu je živjela ova svetica.

Posljednji dan hodočašća proveli su u Padovi. Hodočastili su sv. Antunu Padovanskom u baziliku koja nosi njegovo ime, zatim grob sv. Leopolda Bogdana Mandića i tamo slavili misu zahvalnicu za sve primljene milosti na hodočašću. Nakon mise nakon pomolili su se na grobu bl. Liduine Meneguzzi. Boravak u padovi iskoristili su za posjet hrvatskim bogoslovima koji tu studiraju te, kako su poručili, „puna srca u večernjim satima pošli našim domovima i svima onima kojima smo poslani!“

Klana

Dodijeljene nagrade natječaja „Riječ Božja u umjetnosti“

U nedjelju 14. travnja, po završetku natječaja „Riječ Božja u umjetnosti“, u župnoj crkvi sv. Jeronima u Klani dodijeljene su nagrade učenicima koji su sudjelovali na natječaju. Natječaj je organizirala župa u suradnji s OŠ „Klana“, no zahvaljujući suvremenim medijima i brzom širenju informacija natječaju su se radovima pridružili učenici i iz drugih dijelova Hrvatske. Odvijao se u dvije kategorije: I. kategorija – za niže razrede OŠ te II. kategorija – za više razrede OŠ.

Nagrađeni učenici iz I. kategorije jesu učenici OŠ „Klana“ za svoje likovne radove: 1. nagrada: Isabella Simčić - 3.r.; 2. nagrada: Nikolina Primc - 2.r.; 3. nagrada: Marta Babić - 3.r.

U II. kategoriji za više razrede OŠ, nagrađena je Lana Bukovski, učenica 7. b razreda OŠ Đure Prejca iz Desinića za svoj literarni rad. Budući da zbog udaljenosti nije mogla osobno preuzeti nagradu, nagradu će organizator poslati poštom.

Kao nagradu učenici su dobili „Bibliju u stripu“, „Bibliju za hrabre djevojčice“ te „Istragu o Bogu“ kako bi, u skladu s natječajem, mogli biti hrabri i na što kreativniji način sagledavati svijet oko sebe te uočavati i s drugima podijeliti tragove Božje ljepote. Organizatori zahvaljuju svima na sudjelovanju i čestitaju nagrađenima uz želje „da i dalje marljivo istražuju Božju Riječ“.

Mladi za radost više stotina djece

U tjednu nakon Uskrsa mladi koji se okupljaju u nadbiskupijskom Centru za mlade „Bl. Miroslav Bulešić“, u organizaciji Ureda za mlade Riječke nadbiskupije, proveli su uskrsnu akciju darivanja. Najprije su u Centru organizirali akciju pakiranja darova koje su zatim razvozili po različitim ustanovama posjetivši tako: Socijalnu samoposlugu „Kruh sv. Elizabete“, Centar „Izvor“ – Selce, centre za rehabilitaciju Oštro, Fortica, Brašćine i Pulac, dječji odjel KBC-a, DZO Rijeka, Dom za djecu – Lovran, potrebite obitelji o kojima skrbi Caritas Riječke nadbiskupije, Dom sv. Ana te dječji dom na Potoku. Ovime su, kako su kazali, razveselili 644 djeteta. Iz nadbiskupijskog Ureda za mlade zahvaljuju svim mladima na angažmanu i donatorima koji su, četvrtu godinu u kontinuitetu, bili dio ove hvalevrijedne humanitarne akcije.

Moja obitelj ili mobitel

Radionicom za roditelje i krizmanike Delničkog dekanata 27. travnja u župi Mrkopalj održana je posljednja od sedam radionica projekta „Moja obitelj ili mobitel“. Bila je ovo najbrojnija radionica koja je okupila oko 200 djece i roditelja ovog goranskog dekanata. Radionice je organizirao Caritas Riječke nadbiskupije.

Događaj je započeo u OŠ Mrkopalj, a zaključen svečanim misnim slavljem u župnoj crkvi BDM Žalosne.

Radionicu za krizmanike vodila je psihoterapeutkinja i rehabilitatorica Zorica Janković, dok je za roditelje voditeljica bila teologinja, psihologinja i psihoterapeutkinja Sanda Smoljo Dobrovoljski.

Na projektu su sudjelovali svećenici Delničkog dekanata, voditeljica projekta s. Šarbela Miočić, animatori nadbiskupijskog Ureda za pastoral mladih s voditeljem Ivanom Seletkovićem, a svjedočanstva vjere dale su suradnice projekta, sestre duhovne obitelji Omnia Deo, Gabrijela Dodić i Serafina Dizdarević.

Sinodalni susret osoba s invaliditetom

Vrednovati ono što mogu učiniti

Postojeći i prevladavajući mentalitet u društvu, pa tako i u samoj Crkvi, jest da su osobe s invaliditetom one koje nemaju i ne mogu mnogo pružiti ostatku društva i zajednice i koje su isključivo usmjerene na primanje tuđe pomoći. Promjena tog mentaliteta trebala bi ići u smjeru da se stvore uvjeti za što samostalnije sudjelovanje osoba s invaliditetom u životu zajednice i poticanju njihova angažmana u služenju zajednici u skladu s njihovim mogućnostima. U tom smislu trebali bismo naučiti vrednovati ono malo što samostalno mogu učiniti takve osobe, ali što može biti veliko obogaćenje za sve. Upravo su u tom „malo“ osobe s invaliditetom najčešće obeshrabrivane i pozivane da se ne „muče“, da se uopće ne trude biti na korist zajednici te da čekaju i ovisе o pomoći drugih.

Inkluzija osoba s invaliditetom u redovni život Crkve i njezino poslanje naviještanja evanđelja jedan je od zahtjeva koje pred cjelokupni Božji narod postavlja sinodalni hod Katoličke Crkve. U okviru pastoralnih nastojanja Riječke nadbiskupije da se uključi u ovaj hod opće Crkve i sebe izgradi kao inkluzivnu zajednicu, u Nadbiskupskom ordinarijatu u Rijeci održan je 11. travnja sinodalni susret osoba s invaliditetom, njihovih obitelji, obitelji djece s teškoćama u razvoju, voditeljima udruga osoba s invaliditetom te djelatnicima Centra za odgoj i obrazovanje. Susret je inicirao od nadbiskupijski Odsjek za pastoral osoba s invaliditetom čiji su voditelji, Budislav Vukas i Klara Labinac, u suradnji s Povjerenstvom za sinodalne susrete i dijalog, animirali ovo događanje.

Govor o inkluziji govor je o „promjeni mentaliteta...“, kako navodi dokument Dikasterija za laike, obitelj i život „Crkva je naš dom“, nastao kao plod sinodalnih savjetovanja s osobama s invaliditetom. Pri tome je „potrebno prevladati oblik pristupa socijalnoj brizi pokretanjem novog pristupa koji polazi od poštovanja osobnosti i vodeće uloge osoba s invaliditetom.“ Početak, odnosno prvi korak u ovom smjeru, predlaže spomenuti dokument, jest oslušivanje osoba s invaliditetom, pri čemu se sinodalni hod pokazao istinskim

milosnim trenutkom ponudivši konkretnu priliku da se Crkva usredotoči na njihovu riječ te da u njoj može prepoznati koliko toga osobe s invaliditetom imaju za reći Crkvi.

Sudionike sabrane na ovaj sinodalni susret na početku je pozdravio riječki nadbiskup Mate Uzinić. U kratkom obraćanju nadbiskup je prisutnima pojasnio što za cjelokupnu Crkvu znače procesi koji se događaju unutar sinodalnog hoda te koliko se i na koji način oni tiču i usmjereni su konkretno, između ostalih, i osobama s invaliditetom.

Nakon uvodne molitve i zaziva Duha Svetoga pročitana je evanđeoski odlomak Markova evanđelja o jerihonskom slijepcu Bartimeju, čiji je vapaj Isusu Kristu predstavljen kao paradigma ovog susreta i glasa koji Crkvi i danas upućuju osobe s invaliditetom. U dijalogu koji je uslijedio prisutni su iznosili svoja osobna životna svjedočanstva vezana uz odnos s Crkvom, konkretno s vlastitim župnim zajednicama pri čemu su očitovana i pozitivna, ali i pojedina negativna iskustva.

Na koncu susreta svi su prisutni izrazili želju da se ovaj prvi susret pretvori u redovno događanje koje će produbiti dijalog i razumijevanje između osoba s invaliditetom i ostatka crkvene zajednice.

Mladi svećenici o komunikaciji s osobama s invaliditetom

„Punopravna integracija znači stvoriti osobama s invaliditetom uvjete da mogu razvijati svoje talente i ugrađivati ih u život Crkve“, rekla je Klara Labinac te ponudila primjere kako to činiti.

Mladi svećenici Riječke metropolije, do 10 godina službe, sudjelovali su od 22. do 24. travnja na redovitom susretu trajnog obrazovanja u Domu pastoralnih susreta u Lovranu, u organizaciji Metropolitanskog pastoralnog instituta. Pod radnim naslovom „Sinodalne teme“ posebnu su pozornost posvetili pastoralu osoba s invaliditetom.

Pastoralno-katehetskih materijal za rad s osobama s invaliditetom i s djecom s teškoćama u razvoju predstavila im je Klara Labinac, nadbiskupijska povjerenica za pastoral osoba s invaliditetom. „Punopravna integracija znači stvoriti osobama s invaliditetom uvjete da mogu razvijati svoje talente i ugrađivati ih u život Crkve“, rekla je K. Labinac te ponudila primjere kako to činiti. Njezino izlaganje sadržavalo je i praktične savjete za komunikaciju te vježbe u kojima su svećenici mogli doživjeti teškoće koje imaju osobe ograničene komunikacije i pažnje.

Dojmljivo svjedočanstvo svećenicima dala je obitelj Pašalić, supružnici koji su posvojili petero djece, svako s nekim oblikom invaliditeta. Svojim su primjerom pokazali kako živjeti, savladavati poteškoće i radovati se sa

svakim od njih. Njihovo je svjedočanstvo bilo još jedan poticaj mladim svećenicima da promišljaju i mijenjaju način pristupa i komunikacije prema osobama s invaliditetom.

Posljednje izlaganje održao je predstojnik Metropolitanskog pastoralnog instituta Mario Gerić, koji je svećenicima prenio zaključke s Međunarodnog simpozija o trajnoj formaciji klera na kojem je nedavno sudjelovao u Vatikanu. Istaknuo je da je simpozij potvrdio važnost dosadašnjih praksi trajne formacije i edukacije svećenika. Ta je potreba naglašena ubrzanim promjenama u društvu i sve prisutnijim svjetovnim načinom gledanja na svećeničku službu i ulogu.

Posljednjeg dana svećenici su sudjelovali u sinodalnom susretu na kojem su mogli podijeliti svoja razmišljanja, pitanja i izazove s kojima se susreću.

S radošću najavljujemo da „Zvona“ otvaraju novu rubriku u kojoj ćete moći čitati o različitim temama vezanima uz život drugih vjerskih zajednica u Rijeci i šire. Proslavom Ramazanskog bajrama, 10. travnja, za islamske vjernike završio je sveti mjesec ramazan, mjesec posta, duhovnog promišljanja i molitve. U ovom broju glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Rijeka, Hidajet Hasanović, piše o značaju posta u islamu.

Značaj posta u islamu

Za muslimane post je način, a mjesec ramazan vrijeme da čovjek savlada tjelesnu strast u korist duhovne strasti duše koja hoće osjetiti ljepotu istine, pravde, poštenja, samilosti, solidarnosti, bratske ljubavi i, nadasve, Božjeg blagostanja.

Piše: imam Hidajet Hasanović

Muslimani vrijeme računaju prema lunarnom kalendaru koji ima isto 12 mjeseci i 365 dana u godini. Često se javljaju nejasnoće kako se kod muslimana uvijek „pomjeraju“ blagdani. U islamu imamo dva značajna blagdana bajrama. Prvi nastupa nakon uspješno okončanog posta, a drugi nakon završetka hodočašća – *hadža* u Mekki. Zapravo su datumi odabranih dana u godini vrlo precizni, samo što naše područje koristi drugi kalendar. Ramazan je odabran blagoslovljeni muslimanski mjesec. To je zapravo naziv devetog mjeseca prema lunarnom kalendaru. Svake godine muslimani širom svijeta poste tijekom dnevnih sati, no u čemu je njegova važnost?

Zdravi odrasli muslimani poste tijekom ovog mjeseca od zore do sumraka. Post podrazumijeva nekonзумiranje hrane, tekućina, nečinjenje nemoralnih djela i izbjegavanje ljutnje. Također ohrabruju se dobra djela, molitve i čitanje *Kur'ana*. Muslimani vjeruju kako je *Kur'an* obznanjen tijekom ramazana.

Različite kulture imaju različite tradicije tijekom ramazana, bilo da je riječ o posebnoj hrani koju pripremaju ili neki drugi običaji poput podjele hrane ili pozivanja gostiju na iftar. Tijekom svetog mjeseca vjernici ustaju na *sehur*, rano ujutro kako bi jeli prije zore, a post prekidaju jelom u sumrak, odnosno zalaskom Sunca. Taj obrok naziva se *iftar*.

Uobičajeno je da džamije i vjerske institucije organiziraju velike *iftare*, naročito za siromašne. Noćne molitve (*teravije*) održavaju se u džamijama nakon *iftara*. Islamski principi, poput dobročinstva, inspiriraju većinu tih tradicija.

KADA NASTUPA RAMAZAN?

S obzirom na to da je ramazan dio lunarnog kalendara, njegov se prvi dan svake godine pomiče u gregorijanskom kalendaru. Muslimani čekaju pojavljivanje mladog mjeseca prije nego što objave početak blagoslovljenog mjeseca. Međutim, to se može unaprijed procijeniti.

Muslimani vjeruju kako je *Kur'an* obznanjen tijekom ramazana. Ramazanski bajram, veliki muslimanski praznik, označava kraj mjeseca. Tada vjernici obilježavaju odnosno slave uspješno proveden mjesec posta i molitve.

Lunarni ciklusi imaju između 29 ili 30 dana, zavisno kada se primijeti novi mjesec. Ukoliko se mladi mjesec ne vidi u noći 29. dana, onda ramazan traje punih 30 dana. Ramazanski bajram, veliki muslimanski praznik, označava kraj mjeseca. Tada vjernici obilježavaju odnosno slave uspješno proveden mjesec posta i molitve.

ZAŠTO MUSLIMANI POSTE TIJEKOM RAMAZANA?

Post tijekom mjeseca ramazana jedan je od pet stupova islama. U *Kur'anu* se propisuje post tijekom ramazana svim odraslim muslimanima koji su dovoljno zdravi da poste cijeli dan. Stoga muslimani poste zbog vjerovanja, prilike da se približe Bogu te da postanu samilosniji. Post je također put stjecanja strpljenja i odricanja od loših navika koji treba trajati i nakon ramazana.

Zapravo, tri su slasti koje duša ima: tjelesnu slast, zatim slast mašte te duhovnu ili intelektualnu slast. Tjelesna slast dolazi i odlazi u jelu i piću, putem lijepa mirisa i ugodna okusa. Ona čovjeka stimulira da održi svoj fizički opstanak. Slast mašte može biti poticajna da čovjek uradi i neko dobro djelo, ali stvaranje

navike da se živi u svijetu mašte uglavnom odvodi čovjeka u stanje halucinacije u kojem ne može razlikovati istinu od laži i ne može svladati svoju strast da bude ono što nije, tj. da svijet tumači kao svoju maštu, a ne kao svoje realno stanje.

Duhovna ili intelektualna strast duše treba nadvisiti tjelesnu i imaginarnu strast jer ta je duhovna ili ta intelektualna strast duše ono što čovjeka čini čovjekom, što ga čini trajno sretnim, a ne samo za trenutak, koliko traje tjelesna i slast mašte koja se izgubi u dimu privida.

Dakle za muslimane post je način, a mjesec ramazan vrijeme da čovjek savlada tjelesnu strast u korist duhovne strasti duše koja hoće osjetiti ljepotu istine, pravde, poštenja, samilosti, solidarnosti, bratske ljubavi i, nadasve, Božjeg blagostanja. Post vjernike uči da budu bolji prema sebi, svojoj obitelji i cijeloj zajednici u kojoj žive i djeluju.

SPORTSKE IGRE MLADIH SV. VIDA 2024.

8. LIPNJA, 2024.

DVORANA KOSTRENA U 10 SATI

KOTIZACIJA 5 €

**uključeni ručak i majica*

- *mali nogomet M*
- *košarka M*
- *odbojka Ž*
- *stolni tenis M/Ž*
- *squash M/Ž*

PRIJAVE:

U danima proslave zaštitnika Riječke nadbiskupije i mladih, sv. Vida po prvi puta organiziramo sportske igre mladih na prostoru naše nadbiskupije, a bit će održane 8. lipnja na području općine Kostrena. U samom natjecanju sudjelovat će mladi srednjih škola i fakulteta na području Riječke nadbiskupije.

Ekipe će moći sudjelovati u 5 sportova (mali nogomet, košarka, odbojka, stolni tenis i squash). Preko QR koda možete se prijaviti do kraja svibnja. Kotizacija za sudjelovanje iznosi 5 € po osobi, a uključuje 1 obrok i majicu za uspomenu na ovogodišnje igre. Program je organizirao Odjel za sport Riječke nadbiskupije, osnovan ove godine.

Drage cure i dečki nadamo se ovogodišnjem druženju na sportskim igrama jer osim sporta očekuje vas i evangelizacijski program koji smo smislili za vas i jedno veliko druženje i zabava. Također možete poslati upit ako ima kakvih nejasnoća na email adresu sport.sv.vid@gmail.com.